

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
VERSLO TEISĖS KATEDRA

MONIKA MONTVILAITĖ
Magistrantūros neakivaizdinių studijų Verslo teisės programos
II kurso VRTmn7-03 grupės studentė

VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES YPATUMAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė – Asist. Kristina Saukalienė

Konsultantas – Doc.dr. Egidijus Baranauskas

Vilnius, 2008

TURINYS

ĮVADAS	3
1. BENDROSIOS VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES NUOSTATOS	6
1.1 Vartojimo rangos sutarties samprata ir jos teisinis reglamentavimas	6
1.2 Vartojimo rangos sutarties forma	8
1.3 Vartojimo rangos sutarties šalys: rangovas (verslininkas) ir užsakovas (vartotojas)	8
2. VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES TURINYS	14
2.1 Svarbiausios (esminės) vartojimo rangos sutarties sąlygos	15
2.2 Standartinės sąlygos	18
2.3 Nesąžiningos vartojimo rangos sutarties sąlygos	19
2.3.1 Nesąžiningų sutarties sąlygų sąvoka, požymiai bei aiškinimas	20
2.3.2 Nesąžiningų sutarties sąlygų katalogas	22
2.3.3 Ginčų dėl nesąžiningų vartojimo rangos sutarties sąlygų sprendimas	27
3. VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES VYKDYMO YPATUMAI	30
3.1 Vartojimo rangos sutarties vykdymo sąvoka	30
3.2 Rangovo pareigos ir jų vykdymo ypatumai	31
3.3 Užsakovo pareigos ir jų vykdymo ypatumai	33
4. VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES ŠALIŲ ATSAKOMYBĖ	39
5. VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES PANAŠUMAI IR SKIRTUMAI NUO KITŲ TEISINIŲ SUTARČIŲ	45
5.1 Vartojimo rangos sutarties ir darbo sutarties santykis	45
5.2 Vartojimo rangos ir statybos rangos sutarčių santykis	48
5.3 Vartojimo rangos ir paslaugų sutarčių sąveika	52
5.4 Vartojimo rangos sutarties ir pirkimo – pardavimo sutartis	54
IŠVADOS	56
LITERATŪROS SĄRAŠAS	58
SANTRAUKA	64
SUMMARY	65

IVADAS

Temos aktualumas ir mokslinis naujumas.

Kasdien Lietuvos Respublikos gyventojai sudaro daugybę vartojimo sutarčių, tarp kurių nemažą dalį užima vartojimo rangos sutartys, kurios dažnai sudaromos pagal iš anksto rangovo parengtas standartines sutarties sąlygas. Tačiau apskritai, vartojimo rangos reglamentavimas yra palyginus naujas dalykas Lietuvoje, todėl dažnas vartotojas net nežino vartojimo rangos sutarties reglamentavimo ypatumų, neskiria šios sutarties nuo kitų teisinių sutarčių bei nežino kaip apginti savo pažeistas teises, esant sutartyje nesąžiningų sąlygų. Tik 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujam Lietuvos Respublikos civiliniam kodeksui (toliau – CK) be pagrindinių rangos nuostatų, buvo įtvirtinta ir nauja rangos sutarties rūšis t.y. vartojimo ranga. Kaip minėta vartojimo rangos sutartis yra viena iš daugelio vartojimo sutarčių. Pažymėtina, kad vartojimo sutartis taip pat yra gana nauja sutarties rūšis Lietuvos teisinėje sistemoje. Ji nebuvo žinoma 1964 m. redakcijos CK, o jos atsiradimas siejamas su naujuoju LR CK. Pabrėžtina, jog vartojimo sutartys turi tik joms būdingą bruožą, t.y. jose yra nustatytas silpnesniosios šalies – vartotojo gynimas. Todėl ir jo teisių apsauga yra reguliuojama ne tik privatinės teisės (t.y. CK), bet ir viešosios teisės (pvz.: Vartotojų teisių apsaugos įstatymo) normomis.

Naujasis LR CK taikomas civiliniams teisiniams santykiams tik vos daugiau kaip 7 metus, bet jau išryškėjo daugelis probleminių aspektų susijusių su vartojimo rangos sutarties taikymu, jos identifikavimu. Literatūros analizuojančios šias problemas praktiškai nėra. Autoriai savo darbuose paliečia tik kai kuriuos atskirus nagrinėjamos temos aspektus, bet nėra kompleksinės vartojimo rangos sutarčių analizės. Atsižvelgiant į tai, kad doktrinoje neaptariama šių sutarčių problematika, darbo tema aktuali teoriniu ir praktiniu požiūriu. Pasirinktos temos aktualumas yra neabejotinas dar ir todėl, kad šia tema Lietuvoje nuodugnių mokslinių tyrimų nebuvo atlikta, todėl tema svarbi teisės mokslo vystymosi tikslu. Suprantama, nepakankamas šios temos ištyrimas yra sąlygotas vartojimo rangos naujumo.

Darbo objektas ir dalykas.

Šio magistro baigiamojo darbo tyrimo objektas – vartojimo ranga – viena rangos sutarčių rūšių.

Tyrimo dalykas – vartojimo rangos sutarties ypatumai Lietuvos Respublikos teisės aktuose, reglamentuojančiuose rangos santykius, teisės doktrinoje bei Lietuvos teismų praktikoje.

Hipotezė.

Vartojimo rangos sutartis, turėdama rangos bei vartojimo sutarčių bruožų, pasižymi tik jai būdingais požymiais, kurie leidžia ją išskirti iš kitų teisinių sutarčių rūšių.

Darbo tikslas ir uždaviniai.

Atsižvelgiant į magistrinio darbo tyrimo objektą bei dalyką, darbo tikslas – išanalizuoti galiojančius teisės aktus, reglamentuojančius vartojimo rangą, atskleisti šiai rangos sutarties rūšiai būdingus ypatumus, teisinio reglamentavimo netikslumus.

Siekiant nurodyto tikslo, darbe keliami šie uždaviniai:

1. surinkti ir išanalizuoti mokslinę literatūrą, Lietuvos ir užsienio teismų praktiką, Lietuvos Respublikos norminius teisės aktus, aptariančius vartojimo rangos sutarties nuostatas;
2. atskleisti vartojimo rangos sutarties esmę, reikšmę, teisinių santykių specifiką, išanalizuoti jos turinį;
3. išanalizuoti vartojimo rangos sutarties šalių teisių ir pareigų specifiką;
4. nustatyti, koks yra santykis tarp vartojimo rangos sutarties ir kitų civilinės teisės reglamentuojamų sutarčių;
5. įvertinti vartojimo rangos sutartį reglamentuojančių teisės normų veiksmingumą, atskleisti teisinio reglamentavimo netikslumus.

Darbo šaltiniai.

Pagrindiniai šaltiniai, kuriais remiamasi darbe: Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Rusijos Federacijos civilinis kodeksas, šių kodeksų komentarai, Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas, Europos Teisingumo Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos praktika, V.Mikelėno, P.Vitkevičiaus, D.Ambrasienės, R.Stanislovaičio, V.Pakalniškio, E.A.Суханов, М. И. Брагинский ir kt. veikalai, R. Zaščiurinskaitės, D. Bublienės bei kitų autorių mokslinės publikacijos.

Mokslinio tyrimo metodai.

Siekiant užsibrėžto tikslo bei įgyvendinti iškeltus uždavinius, tyrimo metu buvo kompleksiskai naudojami teoriniai bei empiriniai mokslinio tyrimo metodai.

Pagrindinis tyrimo metu taikytas empirinis tyrimo metodas yra *teisinių dokumentų analizės* metodas, kurio pagalba atskleisti vartojimo rangos sutarties ypatumai, ištirti kai kurie Lietuvos Respublikos teisės aktai, susiję su nagrinėjama tema.

Atliekant tyrimą buvo naudojami tokie teoriniai metodai: *lyginamasis, lingvistinis, sisteminės analizės, loginis, apibendrinimo*.

Vienas pagrindinių taikytų teorinių metodų yra *lyginimo metodas*. Siekdama atskleisti vartojimo rangos sutarties reglamentavimo specifiką, autorė lygino šiai sutarčiai taikomas normas su kitas teises sutartis reglamentuojančiomis nuostatomis.

Lingvistinis metodas leido tirti teisės normų turinį pagal jas įtvirtinančių teisės aktų tekstus, analizuojant nuostatas pagal gramatikos, sintaksės ir kitas kalbos taisykles.

Sisteminės analizės tyrimo metodas buvo naudojamas tiriant atskirus vartojimo rangos sutarties ypatumus, jų tarpusavio ryšį bei šios sutarties vietą civilinės teisės sistemoje. Vartojimo rangos sutartį reglamentuojančios teisės normos buvo analizuojamos atsižvelgiant į šių normų ryšius su kitomis CK tiek specialiosios, tiek ir bendrosios dalies normomis. Šiuo metodu remtasi siekiant atskleisti santykį tarp šios sutarties ir kitų civilinės teisės sutarčių.

Loginis metodas padėjo autorei išnagrinėti iškeltas problemas ir pateikti problemų sprendimo variantus.

Apibendrinimo metodas pasitelktas apibendrinti aptariamai medžiagai ir išvados formuluoti.

Darbo struktūra.

Darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis iš penkių skyrių, kuriuose pateikiama vartojimo rangos samprata, jos teisinis reglamentavimas, forma, šalių bendroji charakteristika, sutarties turinio ypatumai, šalių pareigų bei atsakomybės analizė, panašumai ir skirtumai nuo kitų teisinių sutarčių ir išvados. Darbo pabaigoje pateikiamas naudotos literatūros sąrašas bei santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

1. BENDROSIOS VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES NUOSTATOS

1.1 Vartojimo rangos sutarties samprata ir jos teisinis reglamentavimas

Vartojimo rangos sutartis – tai viena rangos, vartojimo bei viešųjų sutarčių rūšis. Šiai sutarčiai yra taikomos ne tik bendrosios rangos sutartis reglamentuojančios nuostatos, tiek, kiek jos neprieštarauja specialiosioms vartojimo rangos nuostatomis, bendrieji vartojimo sutarčių sąlygų ypatumai, nustatyti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹ 6.188 straipsnyje (toliau str.), ar *mutatis mutandis*² CK normos, reglamentuojančios vartojimo pirkimą – pardavimą bei vartojimo rangos sutartis reglamentuojančios CK normos (CK 6.672 – 6.680 str.), bet ir atskirų teisės aktų normos³. Jos yra laikomos specialiosiomis teisės normomis CK normų atžvilgiu, tačiau neturi joms prieštarauti, išskyrus tuos atvejus, kai pačiame CK nustatyta kitaip (CK 1.3 str. 2 d.). Be abejo, sudarant vartojimo rangos sutartį būtina atsižvelgti ir į bendrąsias sutarčių teisės nuostatas, CK normas, reglamentuojančias prievolinius teisinius santykius. Be to, CK numatytos ir specialios užsienio teisės taikymo taisyklės (CK 1.39 str.), kurios nustato CK 1.37 straipsnyje numatytų bendrųjų taisyklių išimtis. Tai reglamentuota atsižvelgiant į silpnesniosios civilinio teisinio santykio šalies, t.y. vartotojo teisių ir teisėtų interesų gynimą. Reikia paminėti, jog tam tikros atskiros taisyklės, susijusios su vartojimo teisiniais santykiais, yra nustatytos ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso normose⁴.

Vartojimo sutartis turi tik joms būdingą bruožą, t.y. jose yra nustatytas silpnesnės šalies – vartotojo gynimas. Antai Lietuvos Respublikos Konstitucijos⁵ 46 str. 5 dalyje aiškiai fiksuojama valstybės pareiga ginti vartotojų interesus. Taigi valstybė, kaip šios pareigos vykdytoja, turi nustatyti standartus ir reikalavimus, kuriuos turi atitikti teikiamos paslaugos, atliekami darbai, užtikrinti, kad ūkio subjektai šių standartų ir reikalavimų laikytusi, rūpintis gyventojų švietimu vartotojų teisių apsaugos srityje, bei nustatyti efektyvią ginčų, susijusių su vartotojų teisių gynimu, sprendimų sistemą. Konstitucinio Teismo praktikoje vartotojų teisių apsaugą garantuoja konstitucinis socialinės valstybės principas⁶. Galima teigti, kad socialinės valstybės paskirtis – apsaugoti vartotojus nuo išnaudojimo rinkos ekonomikos sąlygomis užtikrinant šiai grupei specialų teisinį režimą.

¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.

² Lot. *mutatis mutandis* – teisinė sąvoka, reiškianti „su tam tikrais pakeitimais“.

³ Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 12-488; Lietuvos Respublikos stovybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32-788 ir kt.

⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340) 30 str. 11 d. teigiama, kad „ieškinyms dėl vartojimo sutarčių taip pat gali būti pareiškiamas pagal vartotojo gyvenamąją vietą“.

⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

⁶ P.Ravluševičius. Vartotojų teisių apsaugos ypatumai Europos Sąjungoje ir Lietuvos teisėje // Jurisprudencija. 2007, Nr. 9 (99). P. 49.

Būtina paminėti ir tai, kad vartotojų teisės ginamos ir Europos Sąjungos lygmeniu⁷. Lietuva tapusi Europos Sąjungos nare, įsipareigojo į Lietuvos vartotojų teisę perkelti Europos Sąjungos vartotojų teisę. Todėl aiškinant vartojimo sutartis atsižvelgtina ir į Europos Teisingumo Teismo (toliau ETT) bei kitų Europos Sąjungos valstybių narių teismų praktiką.

Pažymėtina, jog kai kurios vartojimo rangos sutartys priskiriamos viešosioms sutartims, atsižvelgiant į tai ar sutartis atitinka viešosios sutarties požymius, t.y. ar rangovas teikia paslaugas kiekvienam besikreipiančiam vartotojui, ar rangovas “veikia srityse, kurios valstybėje yra gyvybiškai svarbios, turinčios viešojo intereso požymį”⁸, ar jo veikla kontroliuojama valstybės reguliuojant paslaugų kainas bei kitas sutarties sąlygas. Rusijos Federacijos teisėje vartojimo rangos sutartis yra laikoma vieša sutartimi⁹.

Siekiant atskleisti vartojimo rangos sutarties sampratą pirmiausia reikėtų apibrėžti kaip yra suprantama pati sutartis. Antai CK 6.154 str. nurodyta, jog sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus, o pastarieji įgyja reikalavimo teisę. Pasak Mikelėno „sutartis – tai susitarimas, kuriuo vienas ar keli asmenys įsipareigoja vienas kitam ką nors duoti, padaryti ar ko nors nedaryti“¹⁰.

Apibrėžus sutarties sąvoką, reikia pereiti prie vartojimo bei rangos sutarčių apibrėžimų. Vartojimo sutarties sąvoka pateikta CK 1.39 str. Jame nurodyta, jog vartojimo sutartimi laikoma sutartis dėl prekių ir paslaugų įsigijimo, kurią fizinis asmuo (vartotojas) su prekių arba paslaugų pardavėju (tiekiėju) sudaro su vartotojo profesija, verslu nesusijusiu tikslu, t.y. asmeniniams vartotojo poreikiams tenkinti. Rangos sutartimi viena šalis (rangovas) įsipareigoja atlikti tam tikrą darbą savo rizika pagal kitos šalies (užsakovo) užduotį ir perduoti šio darbo rezultatą užsakovui, o užsakovas įsipareigoja atliktą darbą priimti ir už jį sumokėti (CK 6.644 str. 1d.). Taigi iš pateiktų sampratų tiesiogiai išplaukia ir pačios vartojimo rangos sutarties apibrėžimas, kuris yra pateiktas CK 6.672 str.: “Pagal vartojimo rangos sutartį rangovas, kuris verčiasi tam tikru verslu, įsipareigoja pagal fizinio asmens (vartotojo) užsakymą atlikti tam tikrą darbą, skirtą tenkinti buitinius ar asmeninius užsakovo ar jo šeimos poreikius, o užsakovas įsipareigoja priimti darbo rezultatą ir už jį sumokėti”. Analogiškai vartojimo rangos sutartis suprantama ir Rusijos Federacijos teisėje¹¹. Nurodyta samprata atskleidžia vartojimo rangos teisinę charakteristiką, t.y.

⁷ Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts, O.J. L095, 21/04/1993.

⁸ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 133.

⁹ Гув А.Н. Гражданское право. Москва: Инфра-М, 2003. Т. 2. С. 174; Суханов Е.А. Гражданское право. Москва: Издательство ВЕК, 2003. Т. 2. С. 518.

¹⁰ Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Vilnius: Justitia, 1996. P. 107.

¹¹ Суханов Е.А. Гражданское право. Москва: Волтерс Клувер, 2007. Т. 3. С. 634; Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга третья. Москва: Статут, 2002. С. 76; Барисов А.Б. Комментарий к гражданскому кодексу Российской Федерации. Москва: Книжный мир, 2003. С. 690.

aptariama sutartis yra konsensualinė (rangovo bei užsakovo teisės ir pareigos atsiranda nuo jų susitarimo momento), atlygintinė (užsakovas turi sumokėti už rangovo atliktus darbus), dvišalė (pvz.: užsakovo pareigą priimti atliktą darbą atitinka rangovo pareiga jį perduoti).

1.2 Vartojimo rangos sutarties forma

Sutarties forma – tai sutartį sudarančių asmenų valios išraiška¹². Pagal bendrąją taisyklę ji nėra būtinas sutarties galiojimo elementas, nes tam, kad sutartis galiotų, pakanka veiksmių šalių susitarimo dėl esminių sutarties sąlygų (CK 6.159 str., 6.181 str. 1 d.). Tai konsensuso principo, pagal kurį reikalaujama, kad suderinta šalių valia būtų laikoma pakankamu pagrindu sutartiniams santykiams atsirasti, išraiška.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatos, reglamentuojančios rangos sutarčių sudarymo tvarką, nenustato formos, privalomos absoliučiai visoms rangos sutartims, todėl paprastai taikytinos bendros taisyklės, reglamentuojančios visų civilinių sutarčių formą.

Darytina išvada, kad vartojimo rangos sutartys gali būti sudaromos tiek žodžiu, tiek konkludentiniais veiksmais, tiek paprasta rašytine forma, išskyrus tuos atvejus, kai privalomą rašytinę formą nustato įstatymas. Notarinis tokių sutarčių tvirtinimas nėra privalomas.

Praktikoje šalys paprastai pasirenka vienokią ar kitokią vartojimo rangos sutarties formą priklausomai nuo atliekamų darbų pobūdžio, darbų atlikimo laikotarpio, darbų kainos ar apimties. Patartina tokias sutartis visada sudaryti rašytine forma, kad abiem šalims, ypač užsakovui, kuris siekia gauti kokybišką darbo rezultatą, nuo pat pradžių būtų aišku, dėl ko šalys susitarė ir ko jos gali pareikalauti viena iš kitos.

1.3 Vartojimo rangos sutarties šalys: rangovas (verslininkas) ir užsakovas (vartotojas)

Toliau aptariant vartojimo rangos sutarties ypatumus, derėtų išskirti požymius, kuriais pasižymi šios sutarties šalys. Bendra taisyklė, jog rangos sutarties šalimis, rangovu ir užsakovu, gali būti bet kuris civilinės teisės subjektas, t.y. tiek fizinis, tiek juridinis asmuo. Tačiau vartojimo rangos sutarties šalys pasižymi tam tikra specifika. Šios sutarties šalimis gali būti ne visi teisinių santykių subjektai ar dalyviai. Tokia sutartis gali būti sudaryta tik tarp vartotojo ir rangovo. Jie saistomi tik savo tarpusavio sudaryta sutartimi, tačiau jų nesieja pavaldumo, darbo ar kitokie priklausomybės santykiai.

---

¹² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001. P. 166.

Teisės normos vartotojams nustato didesnes teisių apsaugos garantijas nei kitiems civilinės apyvartos dalyviams, todėl vartotojo sąvokos atskleidimas turi didžiulę praktinę reikšmę.

JAV prezidentas Džonas Kenedis 1962 m. kovo mėnesio 15 d. deklaracijoje nurodė: „Vartotojai pagal apibrėžimą – tai mes visi. Vartotojai yra didžiausia ekonominė grupė, veikianti ir veikiama beveik kiekvieno sprendimo tiek viešame, tiek privačiame sektoriuje. Nepaisant to, jie yra vienintelė grupė <...> į kurių nuomonę dažnai neatsižvelgiama“¹³.

Vartotojas, kaip šios sutarčių rūšies šalis, yra fizinis asmuo, kuris esant konkrečiam vartojimo rangos teisiniam santykiui tenkina savo asmeninius poreikius, nesusijusius su verslu ar profesine veikla. CK tiesiogiai vartotojo sąvoka nepateikiama, tačiau ją galima išvesti iš atitinkamų CK normų, pvz., iš CK 6.350 str. 1 dalies, 6.672 str. 1 dalies išplaukia, kad vartotojas yra fizinis asmuo, sudarantis sutartis su jo verslu ar profesija nesusijusiu tikslu t.y. tenkinti asmeninius, šeimos, namų ūkio poreikius. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatyme vartotojo sąvoka pateikiama tiesiogiai 2 str. 1 dalyje: „tai fizinis asmuo, kuris pareiškia norą pirkti, perka ir naudoja prekę ar paslaugą su verslu ar profesija nesusijusiu tikslu, t.y. tenkinti vartotojo asmeninius, šeimos, namų ūkio poreikius“¹⁴. Analogiškai vartotojas apibrėžiamas ir Europos Bendrijų Tarybos direktyvoje 93/13/EEB dėl vartotojų sutarčių nesąžiningų sąlygų¹⁵.

Vokietijoje vartotojo sąvoka apibrėžta BGB¹⁶ 13 str. – vartotojas yra kiekvienas fizinis asmuo, sudarantis sandorį, nepriklausantį jo verslo ar savarankiškai profesinei veiklai. Lenkijoje – tai asmuo, sudarantis sutartis su įmone, turintis tikslą, tiesiogiai nesusietą su jo ūkine veikla; Austrijoje - vartotojas tas, kuris nepatenka į įmonės, kurios sandoris priklauso jos verslo vieneto veiklai, kategoriją¹⁷.

Taigi išanalizavus aukščiau pateiktas sąvokas galima išskirti du vartotojo požymius:

1. tai fizinis asmuo;
2. jis veikia su verslu ar profesija nesusijusiu tikslu, t.y. siekdamas tenkinti asmeninius, šeimos, namų ūkio poreikius.

Tačiau tam tikrais atvejais, vartotojo vien tik kaip fizinio asmens traktavimas ne visada gali pasirodyti korektiškas, nes konkrečioje situacijoje vartotojo poreikius gali tenkinti ir juridinis asmuo, veikiantis kaip vartotojo atstovas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau LAT)

¹³ <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?2136862012>; prisijungimo laikas: 2007-04-02.

¹⁴ Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 12-488.

¹⁵ Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl vartotojų sutarčių nesąžiningų sąlygų 2 str.: „vartotojas yra fizinis asmuo, veikiantis sutartyse su verslu, prekybine veikla ar profesija nesusijusiu tikslu“.

¹⁶ German Civil Code or *Bürgerliches Gesetzbuch*, įsigaliojęs 1900 m. sausio 1 d. // <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/BGB.htm>; prisijungimo laikas: 2008-05-15.

¹⁷ P.Ravluševičius. Vartotojų teisių apsaugos ypatumai Europos Sąjungoje ir Lietuvos teisėje // Jurisprudencija. 2007, Nr. 9 (99). P. 50.

2003 m. gegužės 12 d. nutartyje¹⁸ iš esmės buvo nagrinėjama, kas – daugiabučio namo bendrija, ar patys daugiabučio namo gyventojai turi būti laikomi vartotojais. Pagal Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo¹⁹ 3 str. 1 dalį bendrija yra nekomercinis, specialaus teismo juridinis asmuo, per kurį butų savininkai įgyvendina savo prievolines bei daiktines teises. Akivaizdu, kad pagal ginčijamas sutartis tiekiamo vandens vartotojas yra ne bendrija, o butų savininkai, t.y. fiziniai asmenys. Vadinasi, sutarties objekto – vandens – vartotojai yra fiziniai asmenys, o ne bendrija. LAT nutartyje pažymėjo, kad vartojimo sutarties požymių įtvirtinimas CK 1.39 str. 1 d. reiškia, kad teisiškai įvertinant sutartį svarbu nustatyti koks asmuo, t.y. fizinis ar juridinis, yra galutinis prekių ar paslaugų vartotojas, taip pat prekių ir paslaugų išigijimo tikslą. LAT konstatavo, jog bylą nagrinėję teismai ginčijamas sutartis vertino formaliai ir nepagrįstai sureikšmino aplinkybę, kad šias sutartis pasirašė juridinis asmuo, o nevertino, kas faktiškai naudojasi perkama preke ir kas už ją moka. Taigi LAT išskyrė dar vieną papildomą ir svarbų vartojimo sutarčių šalies – vartotojo požymį – tai *galutinis* prekės ar paslaugos (atitinkamai ir vartojimo rangos sutarties dalyko) vartotojas.

Europos Teisingumo Teismas ne vienoje byloje yra pabrėžęs silpnesnės šalies apsaugos principą. Šio principo sutarčių teisėje esmė yra ta, kad mažiau patyrusi ir ekonomiškai silpnesnė šalis būtų apsaugota nuo ekonomiškai stipresnės ir labiau patyrusios šalies. Vartotojai, kaip silpnesnė sutartinių santykių šalis, yra išskirti remiantis abstrakčiais, formaliais požymiais, laikantis išankstinės nuostatos, kad tam tikromis aplinkybėmis visi asmenys yra silpnesnė šalis²⁰. Būtent formaliosios teisės pateiktais apibrėžimais remiasi ir ETT neteikdamas reikšmės faktinei situacijai, t.y teismas savo praktikoje vartotojo sąvoką aiškina siaurai. Vartotojas - tik fizinis asmuo. Shearson Lehmann Hutton Inc. byloje²¹ teismas išaiškino, jog jei fizinis asmuo veikia turėdamas ir profesinės veiklos vykdymo, ir asmeninio pobūdžio tikslus, vartotojo teisių apsauga netaikoma. Kitoje byloje pabrėžiama, kad asmuo, kuris sudarė sutartį ne dabartiniams verslo ar profesijos tikslams, bet būsimiems verslo tikslams, negali būti traktuojamas kaip vartotojas²². Vienais atvejais ETT vartotoją vertina kaip nerūpestingai nedėmesingą, visiškai nesuprantantį asmenį, kuris turi būti apsaugotas teisinėmis priemonėmis. Kitais atvejais ETT taiko ekonominio vartotojo kategoriją pabrėždamas vartotojo savybes kritiškai mąstyti ir suvokti aplinkybes.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 12 d. nutartis c.b. 257-oji *daugiabučio namo savininkų bendrija v. UAB „Vilniaus vandenys“*, Nr. 3K-3-579/2003.

¹⁹ Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. VIII – 1741.

²⁰ D.Bublienė. Silpnesnės šalies apsaugos principo įgyvendinimas kontroliuojant nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas // Jurisprudencija. 2007, Nr. 9(99). P. 42.

²¹ Europos Teisingumo Teismo 1991 m. sausio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. v. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*. // European Court reports. 1993, P. I-00139.

²² Europos Teisingumo Teismo 1997 m. liepos 3 d. sprendimas byloje Nr. C-269/95 *Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl*. // European Court reports. 1997, P. I-03767.

„Generalinis Advokatas ne vienoje byloje bandė plėtoti platesnę vartotojo sampratą, atsižvelgdamas į faktinę situaciją bei pripažindamas, jog faktinė situacija gali lemti ką kitą, nei kad pateiktas formalus vartotojo apibrėžimas“²³, tačiau ETT neatsižvelgė į konkrečią situaciją, konkretaus asmens padėtį konkrečiuose visuomeniniuose ir teisiniuose santykiuose. Vartotojams skirtos normos gali būti pritaikytos asmeniui, kuris atitiks formaliuosius reikalavimus, tačiau įvertinus jo padėtį jo niekaip negalima būtų priskirti silpnesnei sutarties šaliai. Pavyzdžiui, tas pats asmuo gali būti tiek verslininkas, tiek vartotojas. Taigi iš tiesų gali atsitikti taip, kad tas asmuo kuris turi būti apgintas remiantis formaliosios teisės požymiais, nebus apgintas, o tas asmuo, kuris neturi būti apgintas, nes *de facto*²⁴ nėra silpnesnė šalis, yra apginamas. Iš viso to seka, jog negalint atsižvelgti į konkretaus asmens konkrečią padėtį normos gali būti pritaikytos tam kam neturi būti taikomos atsižvelgiant į silpnesnės šalies apsaugos principą, ir negalės būti pritaikytos tiems asmenims, kuriems tokia apsauga būtina. Džiugu, jog LAT, kaip jau buvo nurodyta anksčiau, praktikoje suformavęs vartotojo kaip galutinio prekės ar paslaugos vartotojo kriterijų, formuoja praktinę taisyklę atsižvelgti į konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes ir teisingai kvalifikuoti teisinių santykių šalis, kad be pagrindo nebūtų taikomos privilegijuotą vartotojo padėtį nustatančios teisės normos.

Kita vartojimo rangos sutarties šalis yra *rangovas*. Juo gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo, kuris veikia su verslu ar su profesija susijusiu tikslu. Taigi asmuo, parduodantis paslaugas vartotojui siekia ne asmeninės, o komercinės (profesinės) naudos, t.y. turi tikslą gauti pelną. Trumpai tariant, rangovas - tai verslininkas. CK 2.4. str. 2 dalyje verslininkas apibūdinamas kaip fizinis asmuo įstatymų nustatyta tvarka besiverčiantis ūkine – komercine veikla. Europos Bendrijų Tarybos direktyvoje 93/13/EEB dėl vartotojų sutarčių nesąžiningų sąlygų 2 str. c punkte įtvirtinta, kad „pardavėjas ar paslaugų tiekėjas yra bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kuris šia Direktyva reglamentuojamų sutarčių atveju atstovauja verslui, užsiėmimui ar profesijai, nesvarbu ar tai būtų viešoji ar privati nuosavybė“.

Turint omenyje vartojimo rangos sutartį, ūkinę komercinę veiklą būtų galima apibrėžti kaip nuolatinę savarankišką, t.y. savo rizika plėtojamą, asmens veiklą siekiant pelno, susijusią su paslaugų teikimu kitiems asmenims už atlyginimą²⁵. Remiantis šiuo apibrėžimu išskirtini tokie ūkinės komercinės veiklos požymiai:

1. Nuolatinis pobūdis, tęstinumas. Tam tikras vienkartinis veiksmas, pavyzdžiui batų pasiuvimas, neturint tikslo verstis verslu, nelaikomas ūkine komercine veikla.

---

²³ D.Bublienė. Silpnesnės šalies apsaugos principo įgyvendinimas kontroliuojant nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas // Jurisprudencija. 2007, Nr. 9(99). P. 42.

²⁴ Lot. *de facto* – faktiškai, iš tikrųjų.

²⁵ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Pirmasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2002. P. 23.

2. Savarankiškumas. Jei sutartis nenustato ko kita, rangovas darbus atlieka savo rizika²⁶.
3. Atlygintinumas. Tai veikla, kuria siekiama gauti pelno. CK 6.676 str. nurodyta, kad užsakovas (vartotojas) privalo sumokėti darbų kainą po to, kai rangovas (verslininkas) perdavė darbų rezultata.

Aukščiau išvardinti požymiai būdingi ir profesinei veiklai, t.y. teikimui tam tikrų profesinių paslaugų, kurias turi teisę teikti tik specialų išsimokslinimą ir kvalifikaciją turintys asmenys: batsiuviai, mechanikai, kirpėjai ir pan. Reikia pažymėti, kad kai kurių profesinių paslaugų teikimas nėra laikomas ūkine komercine veikla. Taigi, teisiniai santykiai tik tada kvalifikuotini kaip vartojimo rangos teisiniai santykiai, kai sutarties šalis – rangovas, vykdo nuolatinę, savarankišką pelną teikiančią veiklą, susijusią su materialiu paslaugų atlikimu sukuriant tam tikrą naują daiktą, pakeičiant jau esamą, suteikiant jam kitą formą.

Būtina pažymėti, jog nuo 2008-02-01 įsigaliojo Nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymas²⁷ priimtas perkeliant į nacionalinę teisę maksimalaus harmonizavimo Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje²⁸. Šiuo įstatymu užtikrinta aukštesnio lygio ir efektyvesnė vartotojų ekonominių interesų apsauga, uždraustos įvairios nesąžiningos komercinės veiklos rūšys, kurios iki šiol egzistavo, tačiau nebuvo sureguliuotos įstatymais, dėl to negalėjo būti baudžiamos. Taigi remiantis šiuo įstatymu, draudžiama ir rangovo nesąžininga komercinė veikla, galinti pasireikšti klaidinančiais, agresyviais vartotojų atžvilgiu veiksmais. Kriterijai, kuriais remiantis komercinė veikla laikoma nesąžininga nurodyti minėto įstatymo antrame skirsnyje „Nesąžininga komercinė veikla“.

Juridinis asmuo (verslininkas), užsiimdamas komercine veikla, dažniau nei vartotojas sudaro sandorius, yra įgijęs sutartinių santykių patirtį, geriau susipažinęs su savo kaip sutartinių santykių subjekto teisėmis, todėl jam keliami aukštesni rūpestingumo ir apdairumo reikalavimai nei vartotojui²⁹. Taigi rangovui taikomi griežtesni reikalavimai dėl savo teisių ir pareigų žinojimo, taip pat griežtesni atsakomybės už savo veiklą standartai.

Remiantis aukščiau išdėstytu, rangovas lyginant su vartotoju yra laikomas stipresne šalimi. Taip yra dėl įvairių priežasčių, dėl to, kad rangovas užsiima tam tikra veikla ir žino tos veiklos specifiką, ypatumus, o kita šalis to nežino, dėl to, kad jis ekonomiškai galingesnis ir

²⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.645 str. 3 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

²⁷ Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 2008, Nr. 6-212.

²⁸ 2005/05/11 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004// OJ, 2005, Nr. 148-22.

²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio 29 d. nutartis c.b. *S.D v. UAB DK „PZU Lietuva“*, Nr. 3K-3-689/2006.

diktuoja tam tikras sutarčių sąlygas (net jei dėl tų sutarčių sąlygų ir yra deramasi individualiai), dėl to, kad rangovas yra sutarties šalis parengusi iš anksto standartines sutarčių sąlygas, ir kitų priešasčių.

Jei įstatymai ar vartojimo rangos sutartis nenustato, jog darbą privalo atlikti pats rangovas, tai jis turi teisę darbams pasitelkti kitus asmenis. Tokiais atvejais rangovas tampa generaliniu rangovu, o pasitelkti asmenys – subrangovais. Sudaręs subrangos sutartį generalinis rangovas tampa dviejų savarankiškų sutarčių dalyviu, kurio tinkamas teisių ir reikalavimų įgyvendinimas pagal vieną sutartį turi tiesioginės įtakos jo išipareigojimų pagal kitą sutartį vykdymui³⁰. Taigi tarp užsakovo (vartotojo) ir subrangovo nėra tiesioginių teisinių ryšių – subrangovui užsakovo funkcijas atlieka generalinis rangovas. Be to rangovui nėra būtina gauti užsakovo sutikimą subrangovo pasitelkimui, mat rangos sutarties atžvilgiu subrangovas yra tarsi generalinio rangovo sudėtinė, struktūrinė dalis, už kurios veikimą visa atsakomybė tenka generaliniam rangovui. CK 6.650 str. 4 dalyje įtvirtinta: „jeigu ko kita nenustato įstatymai ar sutartis, užsakovas ir subrangovas neturi teisės reikšti vienas kitam piniginių reikalavimų, susijusių su sutarčių, kiekvieno iš jų sudarytų su generaliniu rangovu, pažeidimu.“

Apibendrinant galima teigti, jog rangovo (verslininko) sąvokos turinys neaiškumų nekelia. Tačiau vartotojas Lietuvos Respublikos įstatymuose apibrėžiamas skirtingai. Vienuose įstatymuose nurodoma, jog vartotojas - tai fizinis asmuo, tuo tarpu kituose³¹ – tai ne tik fizinis, bet ir juridinis asmuo. Tačiau galima daryti prielaidą, jog įstatymuose, kuriuose vartotojas apibūdinamas ir kaip fizinis, ir kaip juridinis asmuo, iš tikrųjų yra kalbama apie prekių ar paslaugų naudotoją. Autorė mano, kad vartotoju turėtų būti laikomas tik fizinis asmuo, o įstatymų nuostatos nurodančios vartotoją, ne tik kaip fizinį asmenį turėtų būti tikslinamos. Tokia išvada darytina iš CK pateiktos vartojimo sutarties sąvokos. Be kita ko, tiek Lietuvos Aukščiausias Teismas, tiek Europos Teisingumo Teismas vartotoju pripažįsta taip pat tik fizinį asmenį. Tačiau autorė siūlytų įstatymų leidėjams suteikti galimybę teismams, nagrinėjant bylą vadovautis ne tik formaliu įstatyme nustatytu vartotojo apibrėžimu, bet ir atsižvelgti į konkrečią konkretaus asmens situaciją visuomeniniuose santykiuose, kaip jau nurodė LAT aukščiau paminėtoje 2003 m. byloje suformuodamas papildomą vartotojo kvalifikacinį kriterijų.

---

³⁰ M.Norkutė. Statybos rangos sutartis: rangovo atsakomybė už subrangovų veiksmus // Juristas. 2007, Nr. 3. P. 20.

³¹ Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 56-2224; Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2743.

2. VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES TURINYS

Sutarties turinys – tai sutarties sąlygų visuma. Sutarties sąlygos įtvirtina šalių sulygtas teises ir pareigas, susitarimo esmę, todėl ypač svarbu tinkamai susitarti dėl konkrečios sutarties sąlygų ir aiškiai jose išreikšti savo valią. Pabrėžtina, jog ne visos sutarties sąlygos yra lygiavertės. Vienos jų yra labiau reikšmingos, kitos – mažiau. Pasitaiko ir tokių atvejų, kai sutartis laikoma nesudaryta vien todėl, kad šalys nesusitarė dėl tam tikrų sąlygų, kurias teisės aktai pripažįsta būtinomis (esminėmis). Todėl sutarties turinio sąlygas teisės doktrinoje įprasta skirstyti į tris rūšis³²:

- Esminės. Tai sąlygos, kurių nesant sutartis laikoma nesudaryta.
- Įprastinės. Įstatymo nustatytos sąlygos, kurios vien dėl paties sutarties sudarymo fakto tampa privalomos jos šalims, kadangi laikoma, kad šalys, susitarusios dėl visų esminių sąlygų ir sudariusios sutartį, kartu susitarė dėl įprastinių jos sąlygų.
- Atsitiktinės. Tai šalių susitarimu nustatomos sąlygos, kurių įstatymas nereguliuoja arba dėl kurių susitarti įstatymas leidžia.

Toks sąlygų skirstymas Civiliniame kodekse tiesiogiai neįtvirtintas. Tačiau CK 6.196 str. nurodoma, kad sąlygos gali būti:

- Aiškiai nurodytos. Tai sąlygos, kurios yra aiškiai suformuluotos rašytinėje sutartyje, arba tokios, dėl kurių šalys susitarė žodžiu.
- Numanomos. Tai tokios sąlygos, kurios nors sutarties šalių rašytinėje sutartyje nenurodytos ar žodžiu neapertos, o nustatomos atsižvelgiant į sutarties esmę, tikslą, šalių santykių pobūdį, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijus. Pavyzdžiui, rangovas sumontuoja bute naują, šiuolaikinę apšvietimo sistemą. Nepaisant to, kad sutartyje nieko neužsimenama apie rangovo pareigą suteikti užsakovui pagrindinę informaciją kaip naudotis šia sistema, tokia rangovo pareiga numanoma atsižvelgiant į sutarties esmę bei tikslą. Arba, visuomet egzistuoja vartojimo rangos sutarties sąlyga, įpareigojanti šalis sutartį vykdyti kuo ekonomiškiau ir kooperuotis vienai su kita ją vykdančiai.

Remiantis tuo kas išdėstyta, logiška, jog sutarties šalys, sudarydamos vartojimo rangos sutartį, be esminių sutarties sąlygų, nustato ir kitas, įprastines ir atsitiktines sąlygas, kurios yra skirtos sutarties šalių tarpusavio teisiniams santykiams reguliuoti. Tokią teisę joms suponuoja dispozityvumo bei sutarties laisvės principai, suteikiantys laisvę šalims nustatyti sutarties turinį. Tačiau ši laisvė nėra absoliuti, mat CK 6.157 str. 1 d. įtvirtinta, jog “šalys savo susitarimu negali

---

³² Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Kaunas: Vija, 1997, P. 383. // Mikėlėnas V. Sutarčių teisė. Vilnius: Justitia, 1996. P. 342.

pakeisti, apriboti ar panaikinti imperatyviųjų teisės normų galiojimo ir taikymo, nepaisant to, kokia teisė – nacionalinė ar tarptautinė – šias normas nustato“. Beje, ši laisvė ribojama ir bendrųjų teisės principų, pvz.: teisingumo, lygiateisiškumo, sąžiningumo ir pan. Šių principų įtvirtinimas teisės aktuose, reiškia, kad „valstybė pasilieka teisę, teismui ar kitoms valstybės institucijoms padedant, kontroliuoti šalių elgesį nustatant sutarties turinį“³³. Kadangi vartojimo sutarčių paskirtis yra apsaugoti silpnesnės sutarties šalies interesus, tai tokia valstybės kontrolė yra ypač reikšminga ir reikalinga vartojimo sutartyse.

Atsižvelgiant į teismuose nagrinėjamų bylų apimtį, galima daryti išvadą, jog dėl vartojimo rangos sutarties turinio ir jos sąlygų kyla nemažai ginčų, pvz., dėl sutarties esminės sąlygos, t.y. terminų, dėl darbų apmokėjimo ir pan. Tokiu atveju, vartojimo rangos sutartis „aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, o ne vien remiantis pažodiniu sutarties teksto aiškinimu“³⁴. Sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes. Taip pat turi būti atsižvelgta į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kitas reikšmingas aplinkybes.

Kadangi vartojimo rangos sutartis labai paplitusi privačiame sektoriuje, tikslinga aptarti, kokios šios rūšies sutarties sąlygos laikomos esminėmis. Beje, be jau paminėtų galimų sutarties sąlygų, atsižvelgiant į tai, jog vartojimo rangos sutartis priskirtina viešosioms sutartims, būtina aptarti ir standartines šios sutarties sąlygas.

2.1 Svarbiausios (esminės) vartojimo rangos sutarties sąlygos

Labai svarbu nustatyti, kokios konkrečios sutarties sąlygos yra esminės, nes sutartis laikoma sudaryta tik tuomet kai šalys tokias sąlygas yra tarpusavyje suderinusios. Esminėmis (privalomomis) sąlygomis yra laikomos tokios sąlygos, kurios yra būtinos ir pakankamos, kad sutartis būtų sudaryta ir sukurtų šalims teises ir pareigas³⁵. Doktrina pagal sąlygų nustatymo būdą skiria tris esminių sąlygų grupes³⁶:

- 1) sąlygos, kurias pats įstatymas pripažįsta esminėmis;
- 2) sąlygos, kurios teisės aktuose įvardijamos kaip būtinos atitinkamos rūšies sutartims;
- 3) sąlygos, dėl kurių pagal vienos šalies pareiškimą turi būti susitarta.

³³ Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Vilnius: Justitia, 1996. P. 314.

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 19 d. nutartis c.b. UAB „Colibri“ v. UAB „Arvio sodas“, Nr. 3K-3-63/2005.

³⁵ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 159.

³⁶ 1964 m. CK toks esminių sutarties sąlygų skirstymas buvo aiškiai numatytas 168 straipsnyje.

Taigi apibendrintai galima teigti, jog esminės sutarties sąlygos yra tokios, kurios laikomos esminėmis pagal įstatymą arba būtinos atitinkamai sutarčiai sudaryti, taip pat visos sąlygos, dėl kurių vienos šalies pareiškimu būtina susitarti, t.y. esant bent vienos sutarties šalies pareiškimu apie būtinumą tam tikrą sąlygą įtraukti į sutarties nuostatas, pastaroji tampa esmine atitinkamos sutarties sąlyga.

Praktiškai neįmanoma, kad šalys susitartų dėl absoliučiai visų galimų sutarties sąlygų, todėl paprastai to iš šalių ir nereikalaujama. Todėl laikytina, kad įstatymo leidėjo nustatytas imperatyvus reikalavimas šalims susitarti tik dėl esminių sutarties sąlygų visiškai pagrįstas ir teisingas. Taip pat darytina išvada, kad nei bet kurios instancijos teismas, nei bet kuris kitas subjektas negali nustatyti esminių sutarties sąlygų už šalis, nes toks elgesys prieštarautų tiek sutarčių sudarymo laisvės principui, tiek kitoms įstatymo normoms. Pažymėtina, jog esmines sąlygas, paprastai nustato teisės norminiai aktai, todėl šalims belieka tik tinkamai dėl jų susitarti.

Greičiausiai daugeliui gali atrodyti, jog pagrindinės vartojimo rangos sutarties sudarymo sąlygos yra gana aiškios bei paprastos, t.y. susitariama dėl dalyko, kokybės, kainos, darbų atlikimo terminų, sutarties galiojimo ir pan. Tačiau pažymėtina, kad sudarydamos vartojimo rangos sutartį šalys turi susitarti dėl sutarties dalyko ir dėl įvykdymo terminų.

Rangovas pasirašydamas sutartį įsipareigoja ne ką nors perduoti, o ką nors padaryti. LAT nuomone „rangos sutarties dalykas yra atliekami darbai“³⁷, tarybinėje civilinėje teisėje – „rangovo atlikto darbo rezultatas“³⁸, civilinės teisės vadovėlio autorių nuomone – „tam tikro darbo rezultatas, turintis materialią išraišką“³⁹. Tokiai pozicijai pritaria ir V.Mikelėnas teigdamas, jog „rangos sutarties atveju yra prievolė pasiekti tam tikrą rezultatą, t.y. sukurti tam tikrą darbo rezultatą ir perduoti jį užsakovui“⁴⁰. Taigi galima daryti išvadą, kad vartojimo rangos sutarties dalykas yra rangovo atlikto darbo materialus individualus rezultatas. Priklausomai nuo užsakovo užduoties bei atliekamų darbų pobūdžio, darbų rezultatas gali būti:

- arba naujas pagamintas daiktas;
  - arba jau egzistuojančių daiktų pagerinimas, perdirbimas, vartotojiškų savybių pakeitimas ar atstatymas (rūbų išvalymas, jų siuvimas, baldų, batų gamyba ir remontas, gyvenamųjų namų ir kitos paskirties statinių statyba, montavimas ir remontas, automobilių remontas, skalbimo mašinų remontas, butų remontas ir t.t).
- Šiuo atveju labai sudėtinga atskirti vartojimo rangą nuo paslaugų teikimo vartotojui

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gegužės 29 d. nutartis c.b. *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. UAB „Irvaja“*, Nr. 3K-3-729/2002.

³⁸ Kučinskas L., Pakalniškis V., Rasimavičius P. ir kt. Tarybinė civilinė teisė. II dalis. Vilnius: Mintis, 1988. P. 99.

³⁹ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 422.

⁴⁰ Mikelėnas V. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2002. P. 71.

sutarčių. Šias dvi sutarčių rūšis skiriantys kriterijai išsamiau aptariami darbo 5.2 skyriuje.

Sutarties dalykas yra esminė vartojimo rangos sutarties sąlyga, todėl sutartyje nesusitarus dėl jos dalyko, bus laikoma, jog sutartis nebuvo sudaryta. Visais atvejais vartojimo rangos sutartyje būtina nustatyti, kokį darbą atliks ir kokį rezultatą perduos rangovas užsakovui (vartotojui).

Kaip minėta, kita vartojimo rangos esminė sąlyga – terminai. Tai reiškia, jog sutartyje turi būti aptarta darbų atlikimo pradžia ir pabaiga. Gali būti susitarta ir dėl tarpinių terminų. Kadangi specialių reikalavimų minimaliems ar maksimaliems vartojimo rangos sutarties terminams įstatymai nepateikia, tai terminų trukmė nustatoma sutartyje rangovo ir užsakovo sutarimu. Sudarius sutartį, nustatyti terminai tampa privalomi sutarties šalims. Visus pakeitimus galima daryti tik vartojimo rangos sutartyje nustatyta tvarka.

Sutarties įvykdymo terminas ribojamas laiko atžvilgiu – tai reiškia, kad tik pasibaigus terminui užsakovas įgyja reikalavimo teisę, o skolininkas – vykdymo pareigą.

Rangovui pažeidus vartojimo rangos sutartyje numatytų darbų pradžios, viso darbo atlikimo galutinį, bei tarpinius terminus, taikoma civilinė atsakomybė. Kitoje darbo dalyje⁴¹ bus aptariama kokie tokios atsakomybės ypatumai bei kokius reikalavimus tokiu atveju gali pareikšti užsakovas rangovui pažeidus terminus.

Galbūt daugeliui gali kilti abejonių ar kaina nėra esminė vartojimo rangos sutarties sąlyga. Atrodytų, nelogiška manyti, jog sutartis bus laikoma sudaryta net ir tuo atveju kai nėra aišku už kokią kainą atliekami konkretūs darbai. Šiai dilemai išspręsti įstatymų leidėjas įtvirtino sutarties kainos nustatymo mechanizmą, t.y. vadovaujantis CK 6.198 str. 1 dalimi, laikoma, kad šalys turėjo omenyje kainą, kurią sutarties sudarymo metu toje verslo srityje buvo įprasta imti už tokį pat įvykdymą atitinkamomis aplinkybėmis, o jeigu ši kaina neegzistuoja, - atitinkančią protingumo kriterijus kainą. Pažymėtina, jog tarybinėje civilinėje teisėje kaina buvo laikoma esminė rangos sutarties sąlyga⁴². Taigi logiška, jog Rusijos Federacijos teisėje kaina išliko esmine vartojimo rangos sutarties sąlyga⁴³.

Lietuvos Aukščiausias Teismas vienoje savo nagrinėtoje byloje pasisakė, jog aiškinant tiek paminėtas esmines sutarties sąlygas, leidžiančias pasiekti vartojimo rangos sutartimi apibrėžtą rezultatą, t.y. darbų atlikimą, tiek apskritai visą sutartį, svarbiausią reikšmę turi sutarties įpareigojimas šalims atlikti, pirmiausia, visa tai, ką lemia sutarties esmė, kadangi rangos

---

⁴¹ Žr. skyrių „Vartojimo rangos sutarties šalių atsakomybė“, P. 39.

⁴² Kučinskas L., Pakalniškis V., Rasimavičius P. ir kt. Tarybinė civilinė teisė. II dalis. Vilnius: Mintis, 1988. P. 99.

⁴³ Суханов Е.А. Гражданское право. Москва: Волтерс Клувер, 2007. Т. 3. С. 637.

sutarties įvykdymo rezultatas tiesiogiai priklauso nuo to, ar šalys griežtai laikosi esminių rangos sutarties sąlygų⁴⁴.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, jog dėl visų kitų sąlygų, vartojimo rangos sutarties šalys gali susitarti savo nuožiūra, ir bet kurios jų nebuvimas įtakos sutarties galiojimui neturi. O atsakant į klausimą, kokios atitinkamos sutarties sąlygos yra esminės, pirmiausia reikėtų vertinti įstatymo normas, pačios sutarties rūšį ir pobūdį, taip pat atsižvelgti ir į sutarties šalių valią. Pabrėžtina, kad šaliai pageidaujant, kad tam tikra sąlyga būtų laikoma esmine vartojimo rangos sutarties sąlyga, ji privalo apie tai aiškiai pareikšti ir pareikalauti, kad tokia sąlyga būtų įtraukta į vartojimo rangos sutarties nuostatas.

2.2 Standartinės sąlygos

Kaip buvo minėta anksčiau, vartojimo rangos sutartis yra priskirtina viešosioms sutartims, būtent tai ir lemia, kad dažniausiai užsakovai (vartotojai) sutartis sudaro prisijungimo būdu. Sutartys tokiu būdu sudaromos pagal rangovo parengtas standartinės sąlygas. CK 6.185 str. 1 d. pakartoja UNIDROIT principų 2.19 str. ir apibrėžia, jog standartinėmis laikomos sąlygos, kurias bendram, nevienkartiniam naudojimui iš anksto parengia viena šalis nederindama jų su kita šalimi, ir kurios be derybų su kita šalimi taikomos sudaromose sutartyse.

Rangovas, formuluodamas sutarties nuostatas, paprastai nederina jų su užsakovu ir dėl sąlygų su juo nesidera. Taigi standartinės sąlygos yra prilyginamos individualiai šalių neaptartoms sąlygoms, t.y. sąlygoms, kurių turiniui vartotojas negalėjo daryti įtakos. Tačiau „remiantis sutarties laisvės principu ir sutarties, kaip šalių susitarimo, samprata, sutarties šaliai gali būti privalomos tik tos sutarties sąlygos, su kuriomis ji sutiko, t.y. dėl kurių ji išreiškė savo valią“⁴⁵. Taigi siekiant užtikrinti prisijungimo būdu sudaromos sutarties šalių interesų pusiausvyrą, įstatyme yra nustatyta pareiga šaliai, parengusiai sutartį, sudaryti tinkamas galimybes kontrahentui susipažinti su standartinėmis sutarties sąlygomis. Tik įvykdžius šią pareigą sutarties standartinės sąlygos privalomos kitai šaliai (CK 6.185 str. 2 dalis). Pažymėtina, jog „vartotojas visais atvejais turi būti supažindintas su standartinėmis sutarties sąlygomis vieninteliu būdu – prieš sudarant sutartį įteikiant jam jų kopiją tokiu būdu, kas jis turėtų pakankamai laiko su jomis susipažinti“⁴⁶.

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. gegužės 24 d. nutartis c.b. *UAB „Skadas“ v. UAB „Lietmedis“*, Nr. 3K-3-325/2004.

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gegužės 28 d. nutartis c.b. *A.Raudeliūnas v. UDB „Preventa“*, Nr. 3K-3-638/2001.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003. P. 234.

Vadinamosios vartojimo rangos sutarties standartinės sąlygos gali būti parengtos kaip atskiras dokumentas ir laikomos sutarties priedu, gali būti įtrauktos į sutartį kaip jos sudedamoji dalis ir kt. Pavyzdžiui, gali būti, jog rangovo, gaminančio baldus pagal vartotojų užsakymus, teikiamų materialių paslaugų standartinės sąlygos nustatytos jo parengtose baldų gamybos, naudojimo, priežiūros bei eksploatavimo taisyklėse. Tokiu atveju rangovas sudarydamas vartojimo rangos sutartį privalo užsakovą (vartotoją) supažindinti su šiomis taisyklėmis.

Buvo minėta, jog standartinės sąlygos prilyginamos individualiai neaptartoms sąlygoms. Tačiau kyla klausimas, kada laikoma, jog sutarties sąlygos nebuvo individualiai aptartos? Vertinant, ar sutarties sąlyga buvo individualiai aptarta, reikia išsiaiškinti, ar vartotojas turėjo realią galimybę įtakoti sutarties turinį ar jos neturėjo. Jeigu tokios galimybės vartotojas neturėjo, tai laikoma, kad sąlyga nebuvo individualiai aptarta. „Individualiai neaptarta sutarties sąlyga“ apima visas sutarčių sąlygas, kurios buvo vienašališkai įtvirtintos, net jei jos panaudotos tik vienoje sutartyje. Beje, galimas atvejis, jog vartotojui (užsakovui) gali būti pasiūlyta pasirinkti iš keleto jau suformuotų sąlygų. Tokios sąlygos taip pat priskiriamos individualiai neaptartoms.

Kadangi vartojimo rangos sutartis priskirtina viešosioms sutartims⁴⁷, tai įstatymas tokiu atveju įpareigoja rangovą sudaryti sutartį su bet kuriuo asmeniu, kai šis tinkamai išreiškia savo valią tokią sutartį sudaryti, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus (CK 6.161 str. 3 d.). Pažymėtina, jog viešoji sutartis yra vienintelis atvejis, kai teismas turi teisę įpareigoti asmenį (šiuo atveju rangovą) sudaryti sutartį. Be to, rangovas, sudarydamas viešąsias sutartis, neturi teisės kam nors suteikti privilegijų. Reiškia, kad viešosiose vartojimo rangos sutartyse nustatomos sąlygos turi būti vienodos visiems tos pačios kategorijos vartotojams, išskyrus atvejus, kai atskirų kategorijų vartotojams gali būti taikomos lengvatinės sąlygos, grindžiamos ekonominiais, socialiniais apskaičiavimais.

Apibendrinant visa tai kas buvo išdėstyta, būtų galima išskirti pagrindinius standartinių sąlygų požymius. Visų pirma, tai sąlygos parengtos bendram, nevienkartiniam naudojimui. Antra, kita šalis negali daryti realios įtakos standartinėms sąlygoms, ji tiesiog gali sutikti arba nesutikti su iš anksto parengtos sutarties sąlygomis. Trečia, šios sąlygos privalomos kitai šaliai, jeigu jai buvo sudaryta tinkama galimybė su tomis sąlygomis susipažinti.

2.3 Nesąžiningos vartojimo rangos sutarties sąlygos

Nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų institutas Lietuvoje yra palyginti naujas. Pirmąkart jis buvo įtvirtintas tik naujame CK bei naujos redakcijos Vartotojų teisių gynimo

---

⁴⁷ Ambrašienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 431.

įstatyme, įsigaliojusiam 2001 m. liepos 1d. Tačiau bene didžiausią reikšmę ir įtaką nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų kontrolės atžvilgiu turi 1993-04-05 Tarybos Direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų vartojimo sutartyse (toliau Direktyva), su kuria iš esmės suderintas CK 6.188 str. Ši direktyva buvo ruošiama daugiau kaip 20 metų. Ji siekia suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su nesąžiningomis sąlygomis vartojimo sutartyse, pateikiamas neišsamus nesąžiningų sąlygų sąrašas, nesąžiningų sąlygų nustatymo kriterijai, valstybių narių įsipareigojimai kontroliuojant tokių sąlygų taikymą.

Vartojimo rangos sutartis reglamentuojančiame CK šeštos knygos XXXIII skyriaus antrame skirsnyje „Vartojimo ranga“ nėra tiesiogiai aptariamoms nesąžiningoms sąlygoms, tiesiog CK 6.672 str. 2 d. nurodoma, kad vartojimo rangos sutarčiai *mutatis mutandis* taikomas CK 6.188 str. „Vartojimo sutarčių sąlygų ypatumai“, kuriame išdėstomos nesąžiningos sąlygos. Taigi atsižvelgiant į tai, autorė atskleis nesąžiningų sutarčių sąlygų bruožus bei pateiks vartojimo rangos sutarties nesąžiningų sąlygų pavyzdžius iš Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos nutarimų.

2.3.1 Nesąžiningų sutarties sąlygų sąvoka, požymiai bei aiškinimas

Remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais, nesąžiningomis vartojimo sutarčių sąlygomis gali būti pripažintos tik standartinės sąlygos. Tam, kad sutarties sąlyga būtų pripažinta nesąžininga yra būtinos dvi sąlygos:

- 1) Sąlyga neturi būti individualiai aptarta. Kaip suprantama individualiai neaptarta sąlyga buvo atskleista ankstesniame skyrelyje⁴⁸. Pavyzdžiui, vartojimo rangos sutartyje numatyta, jog užsakovas privalo laikytis gaminių eksploataavimo taisyklių. Šiuo atveju, minėtose taisyklėse nustatytos sąlygos laikomos individualiai neaptartomis.
- 2) Sąlyga turi iš esmės pažeisti teisių ir pareigų pusiausvyrą bei vartotojo interesus. Reiškia, jog esminis sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyros pažeidimas turi būti vartotojo nenaudai. Pvz., vartojimo rangos sutarties sąlyga, nustatanti, jog rangovas neatsako už sumontuotų baldų mechaninius pažeidimus, jeigu jo pagaminti baldai buvo montuojami užsakovui priklausančioje patalpoje, kurioje buvo nebaigti remonto darbai, panaikina rangovo civilinę atsakomybę už žalą, padarytą vartotojo turtui, ir tokiu būdu pažeidžia vartotojo interesus.

Taigi, aukščiau nurodyti du bendrieji požymiai išplaukia iš pačios nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų sampratos, pateiktos CK 6.188 str. 2 d.

---

⁴⁸ Žr. skyrelyje „Standartinės sąlygos“, P. 19.

Geros valios principas suprantamas kaip pareiga neįgyti nesąžiningos naudos iš kitos šalies priklausomybės, ekonominio silpnumo ir pan.⁴⁹ „Geros valios reikalavimas apima sąžiningo bei atviro elgesio principą. Atvirumui reikia, kad sąlygos būtų atskleistos aiškiai, visiškai ir suprantamai, be jokių užmaskuotų spąstų ar žabangų. Siekiant sąžiningo elgesio reikia, kad paslaugų teikėjas tiek tyčia, tiek neatsargiai nepasinaudotų vartotojo patirties stoka, silpna derybų pozicija ar kitais veiksniais“⁵⁰.

Be kita ko, vartojimo rangos sutarties sąlygos turi būti aiškios ir suprantamos. Aiškumo kriterijus reiškia, kad vartotojas turi aiškiai, nedviprasmiškai, tiksliai suprasti sutarties sąlygas. Šiuo atveju yra vertinama kaip konkreti sąlyga yra pateikiama. Aiškumo principas taip pat reiškia, kad vartotojai prieš sutarties sudarymą turi turėti galimybę gauti informaciją apie visus faktus, reikalingus priimant sprendimą. Vartotojas turi žinoti, kokias pasekmes jam sukuria konkreti sutarties sąlyga. „Aiškumo principo yra laikomasi, kai išvengiama netikėtumo, apsirikimo ir abejonių dėl sutarties sąlygų formos ir formuluočių“⁵¹. Pavyzdžiui, vartojimo rangos sutarties sąlyga, nustatanti, jog už nesavalaikį apmokėjimą užsakovas privalo sumokėti rangovui 0,02% už kiekvieną uždelstą dieną, dydžio delspinigius, yra neaiški, kadangi iš minėtos sąlygos neaišku nuo kokios sumos, užsakovui praleidus įsipareigojimų įvykdymo terminą, yra skaičiuojami delspinigiai. Suprantamumas pasireiškia, kai stengiamasi išvengti neaiškumų. Suprantamumas – vartotojo sugebėjimas suprasti. Vertinama iš vidutinio informuoto vartotojo pusės. LR Nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymo 2 str. 13 d. nurodyta, jog vidutinis vartotojas – tai vartotojas, kuris yra pakankamai informuotas, protingai atidus ir apdairus, atsižvelgiant į socialinius, kultūrinius ir kalbinius veiksnius. Lemiamą reikšmę turi tai, ar vartotojas gali suprasti sutarties sąlygą be trečiojo asmens pagalbos. Taigi sąlyga suprantama, kai egzistuoja faktinės aplinkybės, leidžiančios susipažinti su sutarties sąlyga, atsižvelgiant *inter alia*⁵² į sutarties sąlygos kalbą, teksto išdėstymą ir pan. Šia prasme atkreiptinas dėmesys į Direktyvos 20 punktą, kuriame nustatoma, kad sutartys turi būti rašomos aiškiai, suprantama kalba, ir vartotojui faktiškai turi būti suteikiama galimybė išnagrinėti visas sąlygas, o kilus abejonių turi būti interpretuojama vartotojo naudai⁵³. Lietuvos civilinėje teisėje įtvirtintas vartotojų teisių gynimo prioriteto principas, aiškinant šalių sutartinius santykius, taip pat suponuoja reikalavimą sutarties sąlygas visais atvejais aiškinti vartotojo naudai⁵⁴.

⁴⁹ Lando O. Beale H. Principles of European Contract Law. Parts I, II. Kluwer Law International, 2000. P. 99.

⁵⁰ R.Zaščirinskaitė. Nesąžiningos sąlygos vartojimo sutartyse: teoriniai ir praktiniai aspektai // Justitia. 2004, Nr. 2 (50). P. 30.

⁵¹ D.Bublienė. Skaidrumo principas ir nesąžiningų sąlygų direktyva // Teisė. 2006, Nr. 58. P. 13.

⁵² Lot. *inter alia* – be kita ko, tarp viso kito.

⁵³ Katuoka S., Kiškis M., Pranevičius G., ir kt. Vartotojų teisių apsauga Lietuvoje ir Europos Sąjungoje. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 79.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. vasario 11 d. nutartis c.b. UAB "Telšių keliai" v. Telšių savivaldybės butų ūkio remonto eksploatacijos įmonė, Nr. 3K-3-281/2002.

Vartotojų teisių gynimo įstatyme, galiojusiam iki 2007-03-01, ketvirtas skirsnis buvo skirtas vartojimo sutarčių nesąžiningoms sąlygoms. Tuomet šiame įstatyme įtvirtinti nesąžiningumo požymiai buvo analogiški požymiams numatytiems CK. Pažymėtina ir tai, jog tuometiniame Vartotojų teisių gynimo įstatyme bei CK buvo įtvirtinti ir tapatūs nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų pavyzdžių sąrašai, kurie nebuvo baigtiniai. Tačiau nuo 2007-03-01 įsigaliojusiam Vartotojų teisių apsaugos įstatyme nesąžiningos sąlygos nebereglamentuojamos. Nebeliko ir sąlygų, kurios paprastai laikomos nesąžiningomis, sąrašo.

Būtina pabrėžti, jog nesąžiningumo požiūriu neturi būti vertinamos tokios sutarčių sąlygos:

- sąlygos, kurios atspindi įstatymų ar norminių aktų privalomąsias nuostatas ir tarptautinių konvencijų principus ar nuostatas (Direktyvos preambulės 13 pastraipa);
- individualiai aptartos vartojimo sutarčių sąlygos;
- sutarties dalyką apibūdinančios sąlygos, taip pat su parduodamos prekės ar suteiktos paslaugos ir jų kainos atitiktimi susijusios sąlygos, jeigu jos parašytos aiškiai ir suprantamai. (CK 6.188 str. 5 d.).

2.3.2 Nesąžiningų sutarties sąlygų katalogas

Nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų sąrašas Lietuvoje nustatytas tik CK. Tačiau šios išvardintos sąlygos nėra automatiškai laikomos nesąžiningomis. Jų nesąžiningumas yra vertinamas, atsižvelgiant į vartojimo rangos sutartyje numatytų paslaugų prigimtį bei visas sutarties sudarymo metu buvusias ir jos sudarymui turėjusias įtakos aplinkybes ir visas kitas tos ar kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas.

Direktyvoje taip pat įtvirtintas nurodomasis ir neišsamus sąlygų, kurios paprastai laikomos nesąžiningomis, sąrašas. Teisinėje literatūroje šis sąrašas dar vadinamas „pilkuoju“⁵⁵ sąrašu, kadangi kiekvienu atveju, vertinant vartojimo sutarties sąlygos nesąžiningumą, reikia atsižvelgti į konkrečias bylos aplinkybes, kurios konkretizuojamos Direktyvos 4 str. 1 d. Šiame straipsnyje nurodoma, kad turi būti atsižvelgiama į:

- prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį;
- aplinkybes, liečiančias sutarties sudarymą;
- bei visas kitas tos sutarties, arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas.

Taigi akivaizdu, jog CK 6.188 str. 5 d. nurodytos aplinkybės yra tiesiogiai perkeltos iš Direktyvos.

---

⁵⁵ Baretini C. European models control on unfair terms in consumer contracts // Teisė. 1998, Nr. 32, P. 9.

Direktyva nesiekia visiško valstybių narių teisės harmonizavimo nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų srityje. Direktyvoje aiškiai nurodyta, jog ji yra „minimali“ direktyva, kadangi valstybės narės nacionalinėje teisėje gali priimti ar išlaikyti griežtesnes nuostatas, siekiančias užtikrinti aukštesnį vartotojų apsaugos lygį. Taigi atsižvelgiant į tai, kai kurios valstybės narės, t.y. Belgija, Austrija, Ispanija, savo nacionaliniuose įstatymuose įtvirtino įpareigojančius, t.y. „juoduosius“ visada nesąžiningomis pripažįstamų sąlygų sąrašus. Tuo tarpu kitos valstybės, pvz., Vokietija, Italija, Nyderlandai pasirinko ir „pilkuosius“ ir „juoduosius“ sąrašus. Ir tik nedidelė dalis valstybių narių (Didžioji Britanija, Airija, Prancūzija) savo teisėje numatė neįpareigojantį sąrašą⁵⁶. Atsižvelgiant į tai, jog CK įtvirtintas sąrašas nėra baigtinis, bei į tai, kad kiekvienu atveju yra vertinama eilė aplinkybių, norint nustatyti sąlyga yra sąžininga ar ne, galima drąsiai teigti, jog Lietuva gali būti priskirta prie tos mažumos valstybių, pasirinkusių Direktyvoje numatytą „pilkąjį“ nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų sąrašą.

Vartojimo rangos sutarčių nesąžiningas sąlygas būtų galima sąlygiškai suskirstyti į keletą stambių grupių. Autorė, išanalizavusi Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos (toliau Tarnyba) priimtus nutarimus dėl vartojimo rangos sutarčių nesąžiningų sąlygų taikymo, suskirstys nesąžiningas sąlygas į 4 grupes kartu pateikdama tokių sąlygų pavyzdžius, kuriuos Tarnyba rangovams pasiūlė pakeisti, panaikinti ar netaikyti sudarant vartojimo rangos sutartis su vartotojais.

Taigi nesąžiningas sutarties sąlygas galima grupuoti šiais pagrindais:

- 1) Sąlygos, kuriomis suteikiama teisė rangovui kontroliuoti sutarties sąlygas ar jų vykdymą.

Į šią grupę patektų tokios sąlygos, kurios: suteikia teisę rangovui vienašališkai be sutartyje numatyto ar pakankamo pagrindo keisti sutarties sąlygas, be pakankamo pagrindo vienašališkai pakeisti bet kokias darbo savybes; suteikia teisę rangovui vienašališkai spręsti, ar atlikti darbai atitinka sutarties reikalavimus; rangovui suteikia išimtinę teisę aiškinti sutartį, be užsakovo sutikimo perleisti savo teises ir prievoles, atsirandančias iš sutarties, kai tai gali sumažinti užsakovui teikiamas garantijas; įpareigoja užsakovą vykdyti sutarties sąlygas, su kuriomis jis neturėjo realios galimybės susipažinti iki sutarties sudarymo, be teisės jų atsisakyti. Pavyzdžiui, sutartyje nurodyta, kad užsakovas įsipareigoja *„priduoti „Rangovui“ darbų frontą sutartyje numatytu terminu. „Užsakovui“ pažeidus šį reikalavimą, rangos darbai bus pratęsti laikotarpiui, būtinam darbams atlikti“*. Be to, nustatyta, kad užsakovas įsipareigoja *„paruošti angas „Gaminių“ montavimui pagal „Rangovo“ nurodymus,*

---

⁵⁶ Commission of European Communities. Report from the Commission on the implementation of Council Directive 93-13-EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts. Brussels, 2000-04-27. P. 17.

remiantis įmonės vadovo patvirtintu montažo vadovu „Langų, durų ir jų konstrukcijų montavimas“. Tarnyba pripažino, jog šiuose sutarties punktuose yra įtvirtintos vartotojo pareigos, tačiau nepaaiškinta ką reiškia sąvoka „darbų frontas“ bei kur galima su jos reikšme susipažinti, taip pat nėra nurodyta, kokiomis sąlygomis ir kur galima susipažinti su įmonės vadovo patvirtintu montažo vadovu „Langų, durų ir jų konstrukcijų montavimas“⁵⁷. Minėtos sutarties sąlygos įpareigoja vartotoją vykdyti sutarties sąlygas, su kuriomis jis neturėjo realios galimybės susipažinti iki sutarties sudarymo, be teisės jų atsisakyti. Dar vienas analogiškas pavyzdys: sutarties x punktas nustato, kad *„jeigu už gaminius ar paslaugas nebuvo laiku atsiskaityta, nebuvo laikomasi gaminių eksploatavimo taisyklių, <...>“*, sutarties y punktas pažymi, kad *„užsakovas privalo laikytis gaminių eksploatavimo taisyklių.“* Tačiau prie sutarties nėra pridėtos gaminių eksploatavimo taisyklės, nenumatyta kur ir kaip vartotojas gali susipažinti su minėtomis taisyklėmis⁵⁸. Taigi paminėti atvejai atitinka CK 6.188 str. 2 dalies 9 punkto sutarčių nesąžiningų sąlygų nustatymo kriterijų. Prie šios grupės sąlygų priskiriama ir sąlyga suteikianti teisę rangovui darbų atlikimo metu vienašališkai nustatyti jų kainas arba teisę vienašališkai padidinti kainą be užsakovo teisės atsisakyti sutarties, jeigu galutinė kaina yra didesnė už sutartyje nustatytąją. Nuo 2005 metų Tarnyba tik viename savo nutarime⁵⁹ nustatė, jog sutarties punktai: *„jeigu po rangos sutarties sudarymo, furnitūros ar kitos komplektuojamos baldinės medžiagos kaina pasikeičia, Gamintojas neturi teisės reikalauti ją perskaičiuoti. Ši taisyklė netaikoma serviso darbų kainai.“* ir punktas *„šalys susitaria, kad kuomet sutartis nutraukiama Pirkėjo iniciatyva be kitos šalies kaltės - Pirkėjas privalo mokėti 50 % baudą nuo sutarties galutinės kainos“* atitinka aukščiau minėtą sąlygą.

2) Sąlygos, nustatančios sutarties trukmę.

Prie antrosios grupės sąlygų priskirtinos šios sąlygos: teisės suteikimas rangovui be pakankamo pagrindo vienašališkai nutraukti neterminuotą sutartį apie numatomą sutarties nutraukimą iš anksto tinkamai neįspėjus užsakovo; teisės suteikimas rangovui vienašališkai automatiškai pratęsti terminuotą sutartį arba numatyti, kad laikas, per kurį užsakovas turi pareikšti savo nuomonę dėl sutarties pratęsimo, yra neprotingai trumpas, arba kad apie savo sutikimą ar nesutikimą pratęsti sutartį

⁵⁷ Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2007 m. vasario 22 d. nutarimas Nr. 10-58 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-1855211307>.

⁵⁸ Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2007 m. liepos 16 d. nutarimas Nr. 10-163 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-1855211307>.

⁵⁹ Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2006 m. liepos 25 d. nutarimas Nr. 10-124 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?181907908>.

užsakovas turi pranešti neprotingai anksti ir pan. Šią nesąžiningų sąlygų grupę iliustruojančių pavyzdžių nėra, nes Tarnyba nuo 2005 m. iki dabar nėra išnagrinėjusi nė vieno skundo ar prašymo dėl vartojimo rangos sutarties nesąžiningų sąlygų patenkančių į šią grupę.

3) Sąlygos, kurios užkerta kelią šalims turėti vienodas teises.

Šiai grupei priklausytų sąlygos: numatančios, kad užsakovas privalo vykdyti sutarties sąlygas, o rangovo pareiga vykdyti šią sutartį priklauso nuo kitų sąlygų, ir jos įvykdomos tik paties rangovo valia; ribojančios rangovo pareigą vykdyti jo atstovo prisiimtus įsipareigojimus arba nustatančios, kad ši pareiga priklauso nuo tam tikrų sąlygų; suteikiančios teisę rangovui vienašališkai nutraukti sutartį ar bet kada savo nuožiūra jos atsisakyti, o ši teisė vartotojui nesuteikiama arba rangovui suteikiama teisė negražinti iš vartotojo iki sutarties įvykdymo gautų sumų, kai rangovas vienašališkai nutraukia sutartį ar nuo jos atsisako; įpareigojančios užsakovą įvykdyti visus įsipareigojimus rangovui net ir tuo atveju, kai šis neįvykdo savųjų arba nevisiškai juos įvykdo; suteikiančios teisę rangovui negražinti užsakovui iš šio gautų sumų, kai užsakovas nusprendžia nesudaryti sutarties ar jos nevykdyti, ir nenumatančios užsakovo teisės gauti iš rangovo tokio pat dydžio sumų, kai šis vienašališkai nutraukia sutartį. Pvz.: sutarties x punktas nustato, kad „*užsakovo iniciatyva, ne dėl Užsakovo kaltės, nutraukus sutartį, pastarojo sumokėtas avansas lieka Rangovui, taip pat Užsakovas privalo sumokėti Rangovui už faktiškai atliktus baldų gamybos darbus, bet ne mažiau kaip 50 procentų visos užsakymo sumos. Rangovo iniciatyva, ne dėl Užsakovo kaltės, nutraukus sutartį, Užsakovo sumokėtas avansas gražinamas Užsakovui be jokių atskaitymų.*“ Taigi minėtas sutarties punktas nustato vartotojo atsakomybę, jeigu jis nusprendžia nutraukti sutartį, t. y. vartotojui negražinamas avansas, taip pat vartotojas turi sumokėti už jau atliktus darbus – ne mažiau kaip pusę visos užsakymo sumos. Tuo tarpu, jeigu rangovas vienašališkai nusprendžia nutraukti sutartį, nesant vartotojo kaltės, jam gražinamas tik avansas⁶⁰. Kitas pavyzdys - Tarnyba, išnagrinėjusi vienos bendrovės sutartį, nustatė, kad bendrovės vienašališkai nustatyta sąlyga, jog „*užsakovui atsisakius užsakytų Sutarties 1.1.p. numatytų gaminių, avansas įmokėtas Sutarties 3.2.p. numatyta tvarka yra negražinamas.*“, iš esmės pažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai⁶¹.

⁶⁰ Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2007 m. sausio 15 d. nutarimas Nr. 10-13 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-1855211307>.

⁶¹ Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2007 m. sausio 30 d. nutarimas Nr. 10-34 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-1855211307>.

4) Atsakomybę panaikinančios ar apribojančios sąlygos.

Pagal CLAB⁶² duomenų bazės statistiką šios grupės sąlygos yra vienos iš dažniausiai pasitaikančių nesąžiningų sąlygų. Išanalizavus Tarnybos praktiką galima drąsiai teigti, jog šios grupės sąlygos taip pat buvo dažniausiai aptinkamos vartojimo rangos sutartyse. Į minėtą grupę patenka sąlygos, kurios: panaikina ar apriboja rangovo civilinę atsakomybę už žalą, padarytą dėl užsakovo gyvybės atėmimo, sveikatos sužalojimo, ar už žalą, padarytą užsakovo turtui; nustato neproporcingai didelę užsakovo civilinę atsakomybę už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą. Pavyzdžiui, Tarnyba nutarė, kad vartojimo rangos sutarties nuostatos įtvirtinančios, jog „užsakovui savavališkai padarius brėžinių ir matmenų pakeitimus ir raštiškai nesuderinus su gamintoju, patirtus gamintojo nuostolius atlygina Užsakovas“, „Jei Užsakovas uždelsia sumokėti p. 2.3 apibrėžtas sumas daugiau kaip 5 dienas, tuomet Užsakovas moka 0,05% dydžio delspinigius nuo šiuose punktuose nurodytų sumų už kiekvieną uždelstą dieną, skaičiuojant nuo 6 – tosios uždelstos darbo dienos“, „Užsakovui neapmokėjus už gaminius ir paslaugas per sutartyje numatytą terminą, Vykdytojas pasilieka sau teisę pasiimti (išmontuoti) savo gaminius, neatsakant už šių veiksmų pasekmes, kurios gali išlikti Užsakovui“, pažeidžia užsakovo (vartotojo) teises⁶³.

Kita šiai grupei priskirtina sąlyga panaikina arba suvaržo užsakovo teisę pareikšti ieškinį ar pasinaudoti kitais pažeistų teisių gynimo būdais. Kaip pavyzdį būtų galima pateikti kelis ETT sprendimus, kuriuose buvo konstatuota, jog sutarties sąlyga, nustatanti ginčo teisingumą pagal paslaugų teikėjo buveinės vietą, pažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą vartotojo nenaudai⁶⁴. 2006 m. balandžio 24 d. Tarnybos nutarime, nuspręsta, jog sąlyga nustatanti, kad „visi nepriimti šia sutartimi klausimai ir ginčai sprendžiami derybų keliu arba teismine tvarka kreipiantis į Vilniaus m. 2-ą apylinkės teismą ar Vilniaus apygardos teismą“, taip pat yra nesąžininga.

CK 6.188 str. 2 d. 2 punkte nurodyta sąlyga irgi priklauso šiai grupei. Nesąžininga bus laikoma sąlyga, nurodanti, kad „jeigu užsakovas po baldų komplekto surinkimo nepriima baldų komplekto arba nepasirašo baldų komplekto perdavimo-priėmimo akte, netenka teisės remtis broko faktu, kurie galėjo būti nustatyti

---

⁶² European database on case law about unfair contractual terms // <https://adns.cec.eu.int/CLAB/SilverStream/Pages/pgHomeCLAB.html>; prisijungimo laikas 2008-06-28.

⁶³ Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2006 m. spalio 16 d. nutarimas Nr. 10-188 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?181907908>.

⁶⁴ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. birželio 27 d. sprendimas byloje Nr. C-242/98 *Salvat Editore SA v. José Luis Copano Badillo*, Nr. C-243/98 *Salvat Editore SA v. Mohammed Berroane* // European Court reports. 2000, P. I-0494.

normaliai priimant baldų komplektą.“ CK 6.662 str. 4 dalis įtvirtina nuostatą, kad „užsakovas, nustatęs darbų trūkumus ar kitokius nukrypimus nuo sutarties sąlygų po darbų priėmimo, jei tie trūkumai ar nukrypimai negalėjo būti nustatyti normaliai priimant darbą (paslėpti trūkumai), taip pat jei jie buvo rangovo tyčia paslėpti, privalo apie juos pranešti rangovui per protingą terminą po jų nustatymo.“ Minėtu sutarties punktu paslaugų teikėjas panaikina vartotojo teisę pareikšti pretenzijas dėl paslėptų daiktų ar atliktų darbų trūkumų, kurie gali atsirasti vėliau dėl paslaugų teikėjo kaltės. Tokiu būdu sutarties punktas apriboja vartotojo teises, susijusias su paslaugos teikėju, tuo atveju, kai paslaugos teikėjas visiškai ar iš dalies neįvykdo ar netinkamai įvykdo bet kokius sutartyje numatytus įsipareigojimus⁶⁵.

Taigi 6.188 str. 2 dalyje pateiktas pavyzdinis nesąžiningų sutarčių sąlygų sąrašas yra beveik identiškas nustatytajam Direktyvos priede. Pastebėta, jog nesąžiningų sąlygų sąrašė Civilinis kodeksas išplečia pirmąją sąlygą, įtvirtindamas, kad nesąžininga sutarties sąlyga yra ta, kuri „panaikina arba apriboja pardavėjo ar paslaugų teikėjo civilinę atsakomybę už žalą..., padarytą vartotojo turtui.“ Direktyvos priedo a punkte ši sąlyga ribojama tik žala, padaryta dėl gyvybės atėmimo, ar asmens sveikatos sužalojimu. Be to, Civilinis kodeksas patikslina Direktyvos priedo e punkte nurodytą sąlygą, įtvirtindamas draudimą nustatyti neproporcingai didelę vartotojo civilinę atsakomybę už sutarties neįvykdymą ar netinkamą vykdymą.

2.3.3 Ginčų dėl nesąžiningų vartojimo rangos sutarties sąlygų sprendimas

Valstybė privalo užtikrinti vartotojų teisę *inter alia* kreiptis į teismą ar kompetingas institucijas dėl sąlygos pripažinimo nesąžininga ir užkirsti kelią tokios sąlygos tolesniam naudojimui (Direktyvos 7 str. 1 d.). Teisminės arba administracinės institucijos turi būti įgaliotos priimti sprendimus nustatant, ar sąlyga yra nesąžininga, taip pat taikyti efektyvias priemones, užkertančias kelią šių sąlygų taikymui (Direktyvos 7 str. 2 d.)⁶⁶.

Lietuvos Respublikoje galiojantys teisės aktai vartotojui (užsakovui), susijusiam rangos teisiniais santykiais su rangovu, suteikia pakankamai galimybių naudotis bei ginti savo teises ir teisėtus interesus. Visų pirma, vartotojas gali kreiptis į teismą pripažinti jo teises pažeidžiančias nesąžiningas sąlygas negaliojančiomis. Antra, užsakovas gali kreiptis į vartotojų teisių gynimo instituciją, t.y. Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą prie Teisingumo ministerijos⁶⁷.

⁶⁵ Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2006 m. liepos 25 d. nutarimas Nr. 10-124 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?181907908>.

⁶⁶ Katuoka S., Kiškis M., Pranevičius G., ir kt. Vartotojų teisių apsauga Lietuvoje ir Europos Sąjungoje. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. P. 83.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 12 str. 1 d. 5 ir 6 p. // Valstybės žinios. 2007, Nr. 12-488.

CK 6.188 str. 6 dalyje nustatyta, kad teismui sutarties sąlygą (sąlygas) pripažinus nesąžininga, ji negalioja nuo sutarties sudarymo, o likusios sutarties sąlygos šalims lieka privalomos, jeigu tolesnis sutarties vykdymas yra galimas panaikinus nesąžiningas sąlygas. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal CK 1.78 str. 5 d. teismas turi teisę savo iniciatyva pripažinti sutarties sąlygas nesąžiningomis ir negaliojančiomis. Tokia pat pozicija išdėstyta ir CK šeštosios knygos „Prievolių teisė“ komentare⁶⁸.

Europos Teisingumo Teismas ne viename savo sprendime išdėstė, kad nesąžiningos vartojimo sutarčių sąlygos turi būti pripažįstamos niekinėmis sąlygomis. Pavyzdžiui, 2000 m. birželio 27 d. sprendime⁶⁹ ETT konstatavo, jog Direktyva reikalauja suteikti nacionaliniams teismams teisę pripažinti nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas *ex officio*⁷⁰, nepaisant to, ar vartotojas žino apie savo teisių pažeidimą. Kitame savo sprendime⁷¹ ETT akcentavo, kad egzistuojant realiai rizikai, jog patys vartotojai nežino savo teisių ar dėl tam tikrų priežasčių susiduria su sunkumais jas įgyvendinant, teismo įgaliojimas nustatyti *ex officio*, ar sąlyga yra nesąžininga, yra būtinas, siekiant užtikrinti efektyvią vartotojų apsaugą. Tokios pat nuomonės laikosi ir Europos Komisija⁷².

Vartotojas (užsakovas) norėdamas išspręsti savo ginčą be teismo, greitesniu, paprastesniu bei pigesniu būdu gali pasirinkti alternatyvų ginčo sprendimą, t.y. kreipimąsi į Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą, priimančią rekomendacinio pobūdžio nutarimus nesąžiningų sutarties sąlygų klausimais. Būtina pabrėžti, kad vartotojo kreipimasis į šią Tarnybą neatima iš jo teisės kreiptis į teismą dėl vartojimo rangos sutarties sąlygos pripažinimo negaliojančia ir nuostolių atlyginimo. Be to, tai nėra privaloma išankstinė neteisminė tvarka. Tačiau pažymėtina, jog Tarnyba nesprenžia nuostolių, atsiradusių dėl nesąžiningų sutarties sąlygų, atlyginimo klausimo. Tai yra teismo prerogatyva.

Taigi institucija, kuri vertina sutarčių sąlygas jų atitikimo sąžiningumo kriterijams, kaip minėta, yra Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba prie Teisingumo ministerijos. Tarnybos vadovas iš Tarnybos darbuotojų suformuoja Komisiją, kuri nagrinėja vartotojų, Vartotojų asociacijų ar net įmonių prašymus ištirti ar konkrečios standartinės vartojimo sutarčių sąlygos atitinka sąžiningumo kriterijus. Jeigu Komisija nustato, kad viena ar kelios sutarties sąlygos yra nesąžiningos, ji pareikalauja, jog rangovas pakeistų sutarties sąlygas ar daugiau nenaudotų

⁶⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003. P. 241.

⁶⁹ Europos Teisingumo Teismo 2000 m. birželio 27 d. sprendimas byloje Nr. C-240/98 *Oceano Grupo Editorial SA v. Roció Myrciano Quintero* // European Court reports. 2000, P. I-04941.

⁷⁰ Lot. *ex officio* – kaip reikalauja pareigos, pagal pareigas, iš pareigos.

⁷¹ Europos Teisingumo Teismo Case 2002 m. lapkričio 21 d. sprendimas byloje Nr. C-473/00 *Cofidis SA v. Jean – Louis Fredout* // European Court reports. 2002, P. I-10875.

⁷² Commission of European Communities. Report from the Commission on the implementation of Council Directive 93-13-EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts. Brussels, 2000-04-27. P. 19.

nesąžiningų sąlygų vartojimo rangos sutartyse. Jei rangovas paklūsta, tuomet problema išsprendžiama. Jei ne, Tarnyba gali inicijuoti teisminį procesą dėl nesąžiningos sutarties sąlygos pripažinimo negaliojančia ar jos pakeitimo.

Autorė išnagrinėjo visus oficialiai Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos elektroninėje svetainėje paskelbtus nutarimus vartojimo rangos sutarties nesąžiningų sąlygų klausimu, kuriuos Tarnyba priėmė nuo 2006 m. iki 2008 m. Per tuos du metus viso buvo priimta 112 nutarimų dėl nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų, į kuriuos buvo atsižvelgta ir kurie buvo vykdomi. Tik 19 nutarimų buvo dėl nesąžiningų sąlygų vartojimo rangos sutartyse. 2006 m. priimta 6, 2007 m. – 13. Iš jų, 6 nutarimuose nustatyta, jog vartojimo rangos sutartyse nesąžiningų sąlygų nėra. Beveik visais be išimties atvejais, Tarnyba viename nutarime, nagrinėdama konkrečią skundžiamą sutartį, konstatuodavo po kelias ar net daugiau nesąžiningų sąlygų. Dešimt atveju tai buvo sąlygos nustatančios neproporcingai didelę vartotojo civilinę atsakomybę už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą. Šešiuose nutarimuose nustatytos nesąžiningos sąlygos panaikino ar apribojo vartotojo teises, susijusias su rangovu tuo atveju, kai rangovas visiškai ar iš dalies neįvykdė ar netinkamai įvykdė bet kokius sutartyje numatytus įsipareigojimus. Penkiais atvejais rangovui buvo suteikiama teisė negražinti vartotojui iš šio gautų sumų, kai vartotojas nusprendžia nesudaryti sutarties ar jos nevykdyti, ir nenumatyta vartotojo teisė gauti iš rangovo tokio pat dydžio sumas, kai šie vienašališkai nutraukia sutartį. Dviem atvejais tai buvo sąlygos, kurios panaikina ar suvaržo vartotojo teisę pareikšti ieškinį ar pasinaudoti kitais pažeistų teisių gynimo būdais bei sąlygos įpareigojančios vartotoją vykdyti sutarties sąlygas, su kuriomis jis neturėjo realios galimybės susipažinti iki sutarties sudarymo, be teisės jų atsisakyti. Viename nutarime buvo nustatyta nesąžininga sąlyga nurodyta CK 6.188 str. 2 d. 12 punkte. Beje penkiais atvejais vartojimo rangos sutarties sąlygos buvo pripažintos neaiškiai bei nesuprantamai išreikštomis ir dėl to nesąžiningomis. Taigi šių nutarimų analizė tik dar kartą patvirtina, jog vartojimo rangos sutartyse dažniausiai įtvirtinamos su neproporcingu atsakomybės taikymu sutarties šalims, susijusios nesąžiningos sąlygos.

Darytina išvada, jog vartojimo rangos sutartyse neretai aptinkamos nesąžiningos sąlygos, pažeidžiančios vartotojo teises ir teisėtus interesus, tačiau kita vertus, Lietuvos Respublikos teisės aktai vartojimo rangos sutarties šaliai, t.y. užsakovui, esant sutartyje nesąžiningų sąlygų, suteikia nemažai galimybių apginti savo teises pasirenkant pačiam vartotojui priimtinausią pažeistų teisių gynimo būdą, t.y. kreiptis į teismą ar gintis neteisiminiu būdu.

3. VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES VYKDYMO YPATUMAI

3.1 Vartojimo rangos sutarties vykdymo sąvoka

Sutarties vykdymo sąvoka, galiojančiuose įstatymuose, tiesiogiai nepateikiama. Apibrėžta tik sutarties neįvykdymo samprata. CK 6.205 str. sutarties neįvykdymas apibūdinamas kaip bet kurios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą. Iš pateikto apibrėžimo galima išvesti sutarties įvykdymo sąvoką. Taigi sutarties vykdymas gali būti apibūdinamas kaip iš sutarties atsiradusių prievolių vykdymas, t.y. atlikimas veiksmų, kuriais sutarties šalys įgyvendina iš sutartinių santykių prievolių atsirandančias savo subjektines teises ir pareigas⁷³.

Teisės doktrinoje sutarties vykdymas apibūdinamas kaip sutarties sąlygų įgyvendinimas, kai sutarties šalys pasiekia tą rezultatą, kurio tikėjosi sudarydamos sutartį⁷⁴. Ši doktrininė sutarties vykdymo samprata atitinka anksčiau išvestą sutarties vykdymo sąvoką, nes jų abiejų esmė ta pati – tai sutarties šalių teisių įgyvendinimas ir pareigų vykdymas.

CK 6.200 str. nustatyti pagrindiniai sutarčių vykdymo principai: 1) tinkamo ir sąžiningo vykdymo; 2) bendradarbiavimo ir kooperacijos; 3) ekonomiškumo; 4) maksimalių pastangų sutarčiai įvykdyti, kokių būtų ėmęsis tokiomis pat aplinkybėmis protingas asmuo.

Atsižvelgiant į tai, vartojimo rangos sutarties vykdymas – tai rangovo ir užsakovo (vartotojo) teisių įgyvendinimas ir pareigų vykdymas.

Vartojimo rangos sutartis yra dvišalė sutartis, kai abi sutarties šalys turi ir teisių, ir pareigų. Todėl šios sutarties šalių teisės ir pareigos gali būti skirstomos į dvi grupes: pirmajai priklausytų rangovo teisės ir pareigos, antrajai – užsakovo. Be to, kadangi vienos šalies pareigą atitinka kitos šalies teisė, šios sutarties vykdymo ypatumų analizę galima susiaurinti iki rangovo ir užsakovo pareigų ir jų vykdymo specifikos analizės, juo labiau, kad sutarties šalių teisių įgyvendinimas tampa svarbus tik tada, kai kita šalis neįvykdo savo pareigos arba ją įvykdo netinkamai. Taigi šalių teisės bus apžvelgtos analizuojant šalių atsakomybę. Atsižvelgiant į tai, jog rangovas pareigų turi daugiau nei užsakovas, šalių pareigų analizę tikslingiausia pradėti nuo rangovo pareigų.

⁷³ Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Kaunas: Vija, 1997, P. 354.

⁷⁴ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 165.

3.2 Rangovo pareigos ir jų vykdymo ypatumai

Pagrindinė rangovo pareiga kiekvienoje rangos sutartyje yra pareiga atlikti tam tikrą darbą, savo rizika pagal sutartyje nurodytas sąlygas. Šios pareigos specifika vartojimo rangos sutarties atveju yra ta, jog rangovo atliekami darbai turi būti skirti tenkinti buitinius, ar asmeninius užsakovo ar jo šeimos poreikius. Rangovas darbą privalo atlikti pagal užsakovo užduotį, t.y. laikydamasis tų reikalavimų, kuriuos užsakovas suformulavo vartojimo rangos sutartyje. Jei ko kita nenustato sutartis, rangovas darbus atlieka savo rizika ir savarankiškai nustato užsakovo užduoties įvykdymo būdus, be to atlieka sutartyje sullygtą darbą iš savo medžiagos, savo priemonėmis ir jėgomis.

Rangovas privalo taip atlikti darbus, kad jų kokybė atitiktų vartojimo rangos sutarties, o jeigu sutartyje kokybės sąlygos nenustatytos, - įprastai tokios rūšies darbams keliamus reikalavimus (CK 6.663 str.). Darbų rezultatas jo perdavimo užsakovui momentu turi turėti rangos sutartyje numatytas ar paprastai reikalaujamas savybes ir turi būti tinkamas naudoti pagal paskirtį protingą terminą⁷⁵. Pavyzdžiui, vartojimo rangos sutarties dėl gyvenamojo namo statybos atveju, gyvenamasis namas turi būti tinkamas žmonėms gyventi, t.y. turi atitikti gyvenamiesiems namams keliamus techninių standartų reikalavimus⁷⁶ (pvz., mechaninio atsparumo, higienos, sveikatos, saugaus naudojimo, gaisrinės saugos energijos taupymo ir kt.), kurie gali būti nustatyti normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose, statybos techniniuose reglamentuose, techniniuose standartuose ir kt.

Preziumuojama, kad rangovas yra jam pavesto darbo specialistas, tad jam keliami papildomi reikalavimai. CK įtvirtina rangovo pareigą išpėti užsakovą, jeigu darbams atlikti užsakovas perdavė netinkamos ar blogos kokybės turta, jei užsakovo nurodymų dėl darbo atlikimo būdo laikymasis sudaro grėsmę atliekamo darbo tinkamumui ar tvirtumui, ir kol gaus nurodymus, sustabdyti darbą. Neįspėjęs užsakovo, rangovas materialiai atsako už neatliktus darbus. Tai patvirtina ir LAT nutartis⁷⁷, kurioje pabrėžiama, jog neįspėjęs užsakovo rangovas pagal CK 6.659 str. 2 d. atsako už daikto trūkumus (darbų neatlikimą). Kadangi nagrinėjamoje byloje rangovas darbus sustabdė iš karto, neįspėjęs užsakovo apie perduotų patalpų trūkumus, tai nuostolių užsakovui atsiradimo rizika, neatlikus laiku įrengimų montavimo darbų, tenka rangovui, kuris tampa materialiai atsakingas užsakovui už neatliktus darbus. Nors šioje byloje teismas nagrinėjo ginčą iš statybos rangos santykių, susiklosčiusių tarp dviejų verslo subjektų

⁷⁵ Sūdžius V. Sutartys: principai ir praktika. Vilnius: UAB „Pačiolis“, 2001. P. 107.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 4 str. // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32-788.

⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. gegužės 24 d. nutartis c.b. UAB "Skadas" v. UAB „Lietmedis“, Nr. 3K-3-325/2004.

(uždarųjų akcinių bendrovių), minėta rangovo atsakomybės specifika yra taikoma ir vartojimo statybos rangos santykiams.

Pagal bendrąsias rangos sutarčių nuostatas rangovas iki sutarties sudarymo privalo suteikti užsakovui visą reikiamą informaciją, susijusią su darbų atlikimu, taip pat informaciją apie darbui atlikti būtinas medžiagas bei darbui atlikti reikalingą laiką (CK 6.645 str. 1 d.). Tačiau sudarant vartojimo rangos sutartį, siekdamas apginti vartotojo teises ir teisėtus interesus, įstatymų leidėjas detalizavo rangovo suteikiamą informaciją. CK 6.674 str. 1 dalyje nurodoma, jog rangovas iki sutarties sudarymo privalo suteikti užsakovui būtiną ir teisingą informaciją apie siūlomus darbus, jų rūšis, kainą, apmokėjimo formą, taip pat, jeigu užsakovas paprašo, kitus su sutartimi ir atliekamu darbu susijusius duomenis. Jeigu pagal atliekamų darbų pobūdį tai yra reikšminga, rangovas privalo nurodyti užsakovui konkretų asmenį, kuris atliks sutartyje numatytą darbą. Normos tikslas – apsaugoti užsakovo interesus, todėl nėra pateikiamas baigtinis užsakovui suteiktinos informacijos sąrašas. Be kita ko, šiame straipsnyje, skirtingai nuo aukščiau minėto, įtvirtinta, kad suteikiama informacija turi būti teisinga ir būtina. Norma aiškintina plečiant, t.y. rangovas privalo ne tik pateikti teisingą informaciją, bet ir neteikti klaidinančios, apgaulingos informacijos.

Kyla klausimas, kokia informacija laikoma būtina ir teisinga? Būtina informacija yra laikomi duomenys apie esmines darbų savybes, ypatumus, atsiskaitymų tvarką, kainą, terminą per kurį darbai bus atlikti ir t.t.⁷⁸. Būtina informacija yra tokia, be kurios užsakovas negali priimti pagrįsto sprendimo ar tikslinga sudaryti sutartį su konkrečiu rangovu. Teisinga informacija – tai realią tikrovę atitinkantys duomenys, kurie nurodomi pačioje sutartyje ar kituose atliekamų darbų dokumentuose. Tokia informacija gali būti pateikta ir žodine forma, tačiau tai turi būti numatyta sutartyje. Taigi informacija turi būti ne tik priemonė privilioti užsakovą, bet ir paprastai numatyta kaip sutarties sąlygos. Informacijai tapus sutarties sąlygomis, rangovas laikomas pažeidusiu sutartį, jeigu atliekami darbai neatitinka pateiktos informacijos.

Rangos sutartį reglamentuojančiose bendrosiose nuostatose, skirtingai nuo vartojimo rangą reguliuojančių normų, nėra numatyta galimybė užsakovui nutraukti sutartį dėl rangovo suteiktos informacijos trūkumo. Tuo tarpu vartojimo rangos atveju, kai dėl rangovo pateiktos informacijos trūkumo ar netikslumo buvo sudaryta sutartis atlikti darbą, pagal savo savybes neatitinkantį to, ką užsakovas turėjo omenyje, darbą užsakęs vartotojas turi teisę nutraukti sutartį neapmokėdamas už atliktus darbus bei reikalauti atlyginti nuostolius. Taigi, užsakovui (vartotojui) įstatymas numato papildomą apsaugos garantiją.

---

⁷⁸ Гув А.Н. Гражданское право. Москва: Инфра-М, 2003. Т. 2. С. 175.

Aptariama rangovo pareiga nustatyta ir LR Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 5 str., kuriame nurodoma, jog paslaugos teikėjas privalo vartotojams valstybine kalba suteikti Civiliniame kodekse ir kituose teisės aktuose nustatytą informaciją.

Kita rangovo pareiga, susijusi su aukščiau minėta, kurią būtų tikslinga pabrėžti, siekiant atskleisti vartojimo rangos sutarties ypatumus, yra rangovo pareiga, perduodant darbų rezultatą užsakovui, įspėti užsakovą apie darbų rezultato naudojimo sąlygas ir nurodyti užsakovui reikalavimus, kurių būtina laikytis naudojant darbų rezultatą, bei galimas tokių reikalavimų nesilaikymo pasekmes užsakovui ir kitiems asmenims (CK 6.677 str.). Iš normos formuluotės galima daryti išvadą, jog rangovas visada privalo informuoti užsakovą apie darbų rezultato naudojimą. Analogiška rangovo pareiga numatyta ir Rusijos Federacijos teisėje⁷⁹. Kai tuo tarpu bendrosios rangos nuostatos numato, jog rangovas turi šią pareigą tik jei ji nustatyta rangos sutartyje arba informacijos pobūdis yra toks, kad be jos neįmanoma naudoti darbų rezultato pagal sutartyje nustatytą paskirtį.

Be jau aptartų, rangovas turi ir kitų pareigų, tokių kaip:

- Imtis visų įmanomų priemonių užsakovo jam patikėto turto saugumui užtikrinti, nes rangovas atsakingas už šio turto praradimą ar sužalojimą (CK 6.657 str.) Rangos santykiai, specifiniai tuo, jog jiems taikomi padidinti turto išsaugojimo reikalavimai.
- Šalių konfidencialumo pareiga.
- Atlikti darbus iki sutartyje numatyto galutinio termino pabaigos, o tais atvejais, kai sutartyje numatyta, jog darbai atliekami dalimis, kiekviena dalis turi būti baigta laikantis tarpinių terminų ir pan.

Be jokios abejonės, neįmanoma aptarti visų rangovo pareigų. Pareigos gali būti numatytos tiek sutartyje, tiek teisės aktuose, jos gali kilti iš tam tikros srities praktikos, arba būti kildinamos iš protingumo ir sąžiningumo reikalavimų. Tačiau visada reikia prisiminti, jog rangovas privalo maksimaliai stengtis tinkamai įvykdyti vartojimo rangos sutartį atsižvelgdamas į jos prigimtį ir esmę.

3.3 Užsakovo pareigos ir jų vykdymo ypatumai

Teisės doktrinoje pripažįstama, kad viena iš pagrindinių užsakovo pareigų yra pareiga priimti atliktus darbus. CK 6.662 str. 1 d. įtvirtinta, jog užsakovas privalo rangos sutartyje numatytais terminais ir tvarka dalyvaujant rangovui apžiūrėti ir priimti atliktą darbą (jo

---

⁷⁹ Барисов А.Б. Комментарий к гражданскому кодексу Российской Федерации. Москва: Книжный мир, 2003. С. 695.

rezultata). Taigi iš rangos sampratos akivaizdu, jog užsakovo pareigą priimti atliktą darbą atitinka rangovo pareiga jį perduoti.

Rangovo pareigos perduoti darbų rezultata ir šios užsakovo pareigos vykdymo specifika ta pati – darbų rezultato priėmimas turi būti įforminamas priėmimo – perdavimo aktu ar kitu sutartyje nurodytu dokumentu, t.y. užsakovas turi pareigą pasirašyti atitinkamą dokumentą. CK 6.662 str. 1 d. nurodyta, kad atliktų darbų priėmimas įforminamas aktu, kuriuo užsakovas be išlygų ar su išlygomis patvirtina priėmęs, o rangovas – perdavęs atliktus darbus. Iš Civilinio kodekso nuostatų akivaizdu, kad priėmimo – perdavimo aktas turi būti rašytinės formos, jo turinys – nuorodos apie atliktų darbų priėmimą be išlygų arba pažymint darbų trūkumus, nustatant jų pašalinimo tvarką ir sąlygas⁸⁰.

Darbai gali būti priimami dalimis arba visi iš karto. Kai rangos sutartis yra didelės apimties ir užtrunka ilgai, jie neišvengiamai priimami dalimis. Privalomai priimami darbai, kurie kitu rangos etapu bus paslėpti ir juos priimti bus neįmanoma⁸¹.

Sutarties šalys, siekdamos išvengti galimų nesusipratimų, vykdant sutartį, turėtų sutartyje, konkrečiai nurodyti, kaip rangovas perduoda pagal sutartį atliktus darbus. Be abejo, perdavimo procesą ypač svarbu detalizuoti rangovui, nes nenurodžius konkrečių veiksmų užsakovas gali piktnaudžiauti ir vengti priimti darbus. Bendrosios rangos teisinius santykius reglamentuojančios normos, numato tik vienintelį atvejį, kai užsakovas turi teisę atsisakyti priimti darbus. Tokią teisę jis įgyja, tik tuo atveju jei rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą, su sąlyga, jei dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę (CK 6.652 str. 4 d.). Statybos rangos atveju užsakovas turi teisę atsisakyti priimti darbus dar dviem atvejais: jeigu nustatomi trūkumai, dėl kurių jų neįmanoma naudoti pagal statybos rangos sutartyje numatytą paskirtį ir jeigu šių trūkumų rangovas ir užsakovas negali pašalinti; jei įstatymais ar sutartimi yra nustatyti privalomi bandymai bei kontroliniai ir jų rezultatai yra neigiami. Tuo tarpu vartojimo rangos atveju, LR CK 6.673 str. 2 d., numatanti užsakovo teisę bet kada nutraukti rangos sutartį, atsiskaitant už iki nutraukimo momento rangovo atliktus darbus, užsakovui (vartotojui) suteikia dar vieną netiesioginę galimybę nepriimti darbų rezultato, juk teisę nutraukti sutartį vartotojas turi bet kada iki darbų rezultato priėmimo, t.y. svarbu, kad nebūtų pasirašęs darbų priėmimo – perdavimo akto.

Kyla klausimas, kokios yra užsakovo neatvykimo atsiimti darbų rezultato teisinės pasekmės? Atsakymas į šį klausimą atskleidžia dar vieną vartojimo rangos sutarties ypatumą.

CK 6.679 str. imperatyviai nustato rangovo pareigą raštu įspėti užsakovą apie jo pareigą atsiimti darbų rezultata, jeigu užsakovas neatvyksta atsiimti darbų rezultato arba kitaip

⁸⁰ http://www.statybos-teise.lt/pdf/Praktiniai_patarimai_Nr._1_2008.pdf; prisijungimo laikas: 2008-09-02.

⁸¹ Stanislovaitis R. Komercinė teisė. Vilnius: Eugrimas, 2005. P. 214.

vengia priimti atliktą darbą, kai tuo tarpu komercinės rangos atveju, rangovui tokia pareiga nenustatyta, išskyrus tuos atvejus, kai šalys tokią pareigą numato sutartyje. Raštišką įspėjimą rangovas turi siųsti tinkamu užsakovo gyvenamosios vietos adresu⁸². Vartojimo rangos atveju, CK taip pat numato papildomas rangovo teises, jei užsakovas vengia priimti darbo rezultatą. Rangovas turi teisę, praėjus dviem mėnesiams nuo įspėjimo, jeigu užsakovas neatsiima darbų rezultato, perduoti sutarties dalyką už protingą kainą, o gautą sumą, atsiskaičius sau priklausančias sumas, sumokėti užsakovo vardu į užsakovo gyvenamosios vietos notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą. Panaši rangovo teisė numatyta bendrosiose rangos nuostatose, tik šią teisę rangovas gali įgyvendinti kitomis sąlygomis, nurodytomis CK 6.662 str. 6 d. Aptariama rangovo teisė įtvirtinta ir Rusijos Federacijos teisėje⁸³.

Praktikoje neretai pasitaiko, jog rangovai nepagrįstai teigia, kad užsakovai vengia ar atsisako priimti darbo rezultatus. Kaip pavyzdį galima pateikti, vieną iš naujausių LAT nutarčių⁸⁴. Byloje ieškovas D.Ž. nurodė, kad 2005 m. spalio 21 d. sutartimi atsakovas įsipareigojo pristatyti jam baldus per 25 darbo dienas po avanso gavimo dienos, tačiau atsakovas sutartu laiku baldų nepristatė ir pinigų negrąžino. Tuo tarpu atsakovas nurodė, kad UAB „Titlis“ sutartį įvykdė ir ieškovo užsakytus baldus pagamino, tačiau ieškovas nepagrįstai įvairiais pretekstais atsisako baldus priimti ir už juos atsiskaityti, todėl turi būti įpareigotas atsiskaityti už baldus. Be kita ko, sutartyje buvo įtvirtintas reikalavimas informuoti ieškovą apie baldų pagaminimą ir būtinumą sudaryti sąlygas baldams sumontuoti ir perduoti. Teismas konstatavo, jog atsakovas neįrodė, kad įvykdė aukščiau minėtą pareigą. Taip pat nustatyta, kad atsakovas neįvykdė užsakymo (CK 6.672 str. 1 dalis) sulygtais terminais, o atvežus baldus, net jų nesumontavus ieškovas pastebėjo užsakymo įvykdymo trūkumus ir dėl to atsisakė sudaryti sąlygas jiems montuoti. Šie faktai rodo prievolių vykdymo pažeidimų daugumą, kuriuo vartotojas (ieškovas), tinkamai ir sąžiningai vykdydamas savo prievolės pagal sutartį, pagrįstai tikėdamasis tapataus veikimo iš kitos sutarties šalies – verslininko (CK 6.200 str.), remiasi atsisakydamas sutarties ir reikalaujamas grąžinti sumokėtą sumą. Teismas pažymėjo, kad pagal šalių sudarytą sutartį atsakovas įsipareigojo pagaminti, pristatyti ir kokybiškai sumontuoti baldus, o užsakovas – visus šiuos darbus rangovui atlikus pasirašyti perdavimo - priėmimo aktą. Sutartyje nenustatyta, kad užsakovas, pastebėjęs nukrypimus nuo sutarties sąlygų, bloginančius darbų rezultato kokybę, ar kitus trūkumus, dėl jų gali pareikšti tik darbų rezultato perdavimo metu. Šiuo atveju atliktų darbų (rezultato) priėmimo etapas įvykdžius vartojimo rangos sutartį nebuvo pasiektas, todėl nebuvo pagrindo įforminti atliktų darbų priėmimo aktu (CK 6.662 str. 1 dalis).

⁸² Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 432.

⁸³ Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга третья. Москва: Статут, 2002. С. 92.

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gegužės 12 d. nutartis c.b. D.Ž. v. UAB „Titlis“, Nr. 3K-3-237/2008.

Remiantis sutarties šalių bendradarbiavimo, kooperacijos bei jos vykdymo ekonomiškumo principais (CK 6.200 str.), kurie yra darnios, tarpusavyje koreliuojančios vartotojų teisių apsaugos ir rangos santykių teisinio reguliavimo sistemos sudėtinė dalis, užsakovo pareiga iki užsakymo rezultato priėmimo pagal CK 6.662 str. įtvirtintas taisykles pastebėjus nukrypimus nuo sutarties sąlygų, bloginančius darbų rezultato kokybę, ar kitus trūkumus, nedelsiant apie tai pranešti rangovui, kildintina iš užsakovo teisės bet kuriuo metu tikrinti darbų eigą ir kokybę, nustatytos CK 6.658 str. 1 dalyje, įgyvendinimo. Dėl to ieškovas pastebėjęs gaminio trūkumus tinkamai įgyvendino jam suteiktas teises ir vykdė sutartyje bei įstatyme nustatytas pareigas.

Esant ginčui, kad darbai ir jų rezultatas nebuvo perduoti arba perduoti netinkamai, teismai turi įvertinti tai ne tik analizuodami darbų priėmimo aktą, bet turi pareikšti nuomonę, ar šie aktai atitinka sutarties ir įstatymo numatytas sąlygas. Net ir tinkamo darbų priėmimo atveju nenurodžius trūkumų, užsakovas nepraranda teisės remtis trūkumų faktų, jeigu trūkumai neakivaizdūs⁸⁵.

Antroji esminė užsakovo pareiga yra sumokėti už atliktus darbus. CK 6.676 str. numatyta, jog darbų kaina nustatoma rangos šalių susitarimu. 2006 m. spalio mėn. 30 d. nutartyje⁸⁶ LAT pažymėjo, jog darbų kaina – tai rangovo turėtų išlaidų kompensavimas ir atlyginimas jam už darbą, t.y. rangovo pelnas. Darbų kaina gali būti nustatoma keliais būdais: sutartyje nurodant konkrečią kainą arba sudarant sąmatą arba sutartyje įtvirtinant kainos nustatymo kriterijus ir būdus. Taigi galima susitarti tiek dėl konkrečios, tiek dėl orientacinės darbų kainos. Kai atliekami sudėtingi darbai, šalys paprastai sudaro sąmatą, kurioje numato visas išlaidas, skirtas medžiagoms įsigyti, projektavimo darbams ir pan. Sąmata gali būti tiksli ir apytikslė⁸⁷. CK 6.653 str. 1-3 dalys – dispozityvios teisės normos, kurios nustato galimybę šalims pasirinkti kainos nustatymo būdus. Teismas minėtoje nutartyje konstatavo, kad rangos sutartis galioja ir nenurodžius kainos sutartyje, tokiu atveju darbų kaina nustatoma CK 6.198 str. nustatyta tvarka.

Vartojimo rangos sutartį reglamentuojančiose nuostatose įtvirtinta, jog užsakovas privalo sumokėti darbų kainą po to, kai rangovas perdavė darbų rezultatą. Tačiau ši norma ne imperatyvi, o dispozityvi, nes jeigu užsakovas sutinka, darbų kaina arba avansas gali būti sumokėti sutarties sudarymo metu arba vėliau šalių sutartu laiku.

Praktikoje neretai paaiškėja, kad atliekamų darbų kaina padidėja jų atlikimo metu. Tačiau vartojimo rangos sutarties ypatumas tas, jog rangovas neturi teisės reikalauti, kad į

---

⁸⁵ E.Bartulevičiūtė. Statybos rangos sutarties šalių pareiga bendradarbiauti – įstatymų normos ir Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktika // Juristas. 2006, Nr. 6. P. 9.

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 30 d. nutartis c.b. UAB „Estinos arka“ v. UAB „Lelija“, Nr. 3K-3-543/2006.

⁸⁷ Vasarienė D. Civilinė teisė. Paskaitų ciklas. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002. P. 194.

vartojimo rangos sutartį būtų įtraukti papildomas darbas ar paslaugos. Beje, užsakovas turi teisę atsisakyti apmokėti darbus ar paslaugas, kurie nebuvo numatyti sutartyje. Tuo tarpu, komercinės rangos atveju, jei būtina atlikti papildomų darbų ar dėl kitų svarbių priežasčių rangovui tenka didinti kai kurių darbų kainą, jis privalo apie tai laiku pranešti užsakovui. Jei užsakovas nesutinka padidinti darbų kainą, rangovas turi teisę atsisakyti sutarties ir reikalauti iš užsakovo sumokėti už atliktus darbus (CK 6.653 str. 4 d.). Tokios galimybės vartojimo rangos atveju rangovas neturi. Taigi, atsižvelgiant į tai, jog vartojimo rangos skirsnyje griežčiau reglamentuoti rangovo ir užsakovo santykiai, yra taikomos ir papildomos aukščiau minėtos užsakovo, kaip silpnesnės sutarties šalies, garantijos.

Prie tokių garantijų, atskleidžiančių dar vieną vartojimo rangos sutarties ypatumą, priskiriama užsakovui suteikta galimybė bet kada iki darbo rezultato priėmimo nutraukti sutartį, sumokant dalį nustatytos kainos, proporcingą atliktam darbui (CK 6.673 str.). Sutarties sąlygos panaikinančios šitą užsakovo teisę yra niekinės⁸⁸. Taigi, skirtingai nei komercinės rangos sutartis, vartojimo rangos sutartis gali būti nutraukta ne tik šalių susitarimu, bet ir vienos šalies (užsakovo) valia, nemotyvuojant savo veiksmų specialiomis priežastimis, t.y. vartojimo rangos sutartis gali būti nutraukta bet koku momentu iki darbo rezultato priėmimo, nepriklausomai nuo to, ar šalys ją vykdo tinkamai. Pažymėtina, kad komercinės rangos sutartis paprastai gali būti vienašališkai nutraukta tik esant ypatingoms sąlygoms, dažniausiai kai viena iš šalių nevykdo ar netinkamai vykdo savo pareigas pagal sutartį.

Aptariamą užsakovo pareigą, t.y. apmokėjimą už atliktus darbus, galima pailustruoti 2005 m. kovo 30 d. LAT nagrinėta byla⁸⁹. 2002 m. gegužės 26 d. Giedrius Alionis (atsakovas) sudarė statybos rangos sutartį su Sauliumi Jonaičiu (ieškovu), dirbusiu pagal patentą, kuria ieškovas įsipareigojo įrengti atsakovui garažą ir sutvarkyti teritoriją atsakovo objekte. Kartu su sutartimi buvo pasirašyta darbų sąmata 80000 Lt. sumai. Tačiau ieškovo teigimu, atsakovas sumokėjo tik už dalį atliktų darbų, todėl teismo prašo priteisti jam skolą už atliktus darbus. Teismas, nustatęs, jog statybos rangos sutartimi ieškovas įsipareigojo atsakovui (fiziniam asmeniui) pastatyti ir įrengti statinius pastarojo ar jo šeimos poreikiams tenkinti, šalių prievolinius santykius kvalifikavo kaip santykius, kilusius iš vartojimo rangos sutarties, kuriems taikytinos CK Šeštosios knygos XXXIII skyriaus antro skirsnio nuostatos. Teismas konstatavo, kad šalys sutartimi numatė avansinį darbų apmokėjimą, ir darbų apmokėjimas nebuvo susietas su galutinio darbų rezultato perdavimu užsakovui. Kad tokios sutartimi numatytos darbų apmokėjimo tvarkos šalys laikėsi, patvirtina atsakovo veiksmai, apmokant už ieškovo atliktus

---

⁸⁸ Барисов А.Б. Комментарий к гражданскому кодексу Российской Федерации. Москва: Книжный мир, 2003. С. 691.

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. kovo 30 d. nutartis c.b. *Saulius Jonaitis v. Giedrius Alionis*, Nr. 3K-3-207/2005.

darbus. 2002 m. rugpjūčio 12 d. atsakovas buvo sumokėjęs ieškovui 70510 Lt., nors darbai nebuvo baigti ir atliktų darbų akto atsakovas buvo nepasirašęs, todėl ieškovas pagrįstai galėjo tikėtis, jog už papildomai atliktus darbus bus apmokėta ta pačia tvarka. Teismas nustatė, kad darbų atlikimo metu atsakovo sutikimu buvo nukrypta nuo projekto ir vietoj garažo, pirties įrengimo ir teritorijos sutvarkymo buvo atlikti garažo su pavėsine ir sandėliuku įrengimo ir teritorijos tvarkymo darbai. Todėl nors papildomų sąmatų atsakovas nepasirašė, jose numatyti darbai buvo atlikti atsakovo, o ne ieškovo iniciatyva, t.y. ryšium su nukrypimu nuo projekto. Pagal šias sąmatas atlikti darbai užfiksuoti teismo vietos apžiūros akte, atliktus darbus įvertino ekspertai, svarbi aplinkybė, jog atsakovas naudojasi darbo rezultatais, todėl pasak LAT, ieškovui pagrįstai priteistas iš atsakovo apmokėjimas už atliktus darbus.

Aptariant užsakovo pareigą sumokėti už atliktus darbus, reikia paminėti ir kitus atvejus kai užsakovas moka rangovui. Taigi tais atvejais, kai darbai atliekami iš rangovo medžiagos, užsakovas sumoka už medžiagas visą ar dalį kainos sutarties sudarymo metu arba rangovas medžiagas vartotojui suteikia kreditan. Tačiau jeigu po vartojimo rangos sutarties sudarymo medžiagų kaina pasikeičia, rangovas neturi teisės reikalauti perskaičiuoti sutarties kainos⁹⁰.

Be aukščiau aptartų užsakovo pareigų, įstatymas nustato ir kitas jo pareigas: pareigą rangos sutartyje numatytais atvejais ir tvarka teikti rangovui pagalbą atliekant darbus (CK 6.660 str.1 d.), pareigą aprūpinti rangovą reikiamu kiekiu ir tinkamos kokybės medžiaga darbams atlikti, jei buvo sutarta, kad darbai bus atlikti iš užsakovo medžiagų, ir pan.

Greta jau išnagrinėtų kiekvienos vartojimo rangos sutarties šalių specifinių pareigų, tiek viena, tiek kita šalis viena kitos atžvilgiu turi elgtis diskretiškai, laikytis konfidencialumo pareigos. Išskyrus įstatymo numatytus atvejus, šalys neturi teisės tretiesiems asmenims atskleisti konfidencialią informaciją, kuri tapo žinoma vykdant sutartį. Šaliai neįvykdžius arba netinkamai įvykdžius pareigas kyla sutartinės atsakomybės klausimas kontrahento atžvilgiu.

---

⁹⁰ Mitkus S. Statybos teisė. Vilnius: Technika, 2002. P. 213.

4. VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES ŠALIŲ ATSAKOMYBĖ

Sutartis šalims turi įstatymo galią, todėl privalu laikytis visų jos sąlygų ir tinkamai vykdyti visas sutartines prievolės. Tačiau dėl vienokių ar kitokių priežasčių sutartinės prievolės gali būti neįvykdytos arba įvykdytos netinkamai. Tada sakoma, kad šalis pažeidė sutartį⁹¹. Tokiu atveju, šaliai, pažeidusiai sutartį, taikoma civilinė atsakomybė.

Taigi užsakovas ir rangovas, sudarydami vartojimo rangos sutartį, tampa atsakingi už tinkamą savo pareigų vykdymą pagal minėtą sutartį ir norminius teisės aktus, reguliuojančius bendrąją rangą ir vartojimo rangą. Priklausomai nuo to, kiek šalys pasinaudos dispozityvaus teisinio reguliavimo metodo galimybėmis bei sutarties laisvės principu, priklausys ir sutartinės atsakomybės ribos, kurios vienu atveju bus platesnės užsakovo atžvilgiu, kitu atveju – rangovo atžvilgiu.

Pažeidus vartojimo rangos sutartį yra taikomos bendrosios atsakomybės formos, t.y. nuostolių atlyginimas ir netesybų išieškojimas, kuris gali būti nustatytas tiek įstatymo, tiek sutarties. Pažymėtina, jog rangą reglamentuojančiose CK nuostatose nėra nustatytas netesybų taikymas sutartį pažeidusiai šaliai. Tačiau, be abejonės, šalys sudarydamos vartojimo rangos sutartį turi teisę joje numatyti sąlygą, kurioje būtų nustatytos netesybos. Pavyzdžiui, užsakovas nepagrįstai uždelsęs atsiskaityti už atliktus darbus sutartyje nustatyta tvarka ir laiku, moka rangovui 0,1% dydžio delspinigius nuo neapmokėtų darbų kainos už kiekvieną uždelsimą kalendorinę dieną.

Apibendrintai galima nurodyti, jog rangovas atsako už nekokybiškus, atliktus pavėluotai (nustatytu terminu neatliktus) darbus ar darbų neatlikimą, nekokybiškas medžiagas, darbų sąmatos viršijimą. Tuo tarpu užsakovas atsako už savo priešpriešinių pareigų (medžiagų, įrengimų, dokumentų pateikimas) nevykdymą, savo įsipareigojimo sumokėti rangos sutartyje nustatytą atlyginimą nevykdymą, jei sutartyje nustatyta, už atsisakymą teikti pagalbą rangovui, vengimą priimti atliktą darbą.

Kaip buvo minėta, rangovo atlikto darbo rezultatas turi atitikti rangos sutartyje šalių nustatytus reikalavimus, o tais atvejais, kai tokių reikalavimų šalys neaptarė, darbų rezultatas turi būti tinkamas naudoti pagal paskirtį ir atitikti tokiems objektams keliamus reikalavimus. Pagal CK 6.665 str. 1 d. esant neesminiams darbo trūkumams dėl netinkamos kokybės darbo užsakovas turi teisę iš rangovo reikalauti: neatlygintinai pašalinti trūkumus per protingą terminą, arba atitinkamai sumažinti darbų kainą, arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas, tačiau tik tuo atveju, jeigu užsakovo teisė pašalinti trūkumus buvo numatyta rangos sutartyje. Analizuojant vartojimo rangos sutartis reglamentuojančias normas, galima daryti pagrįstą išvadą, jog

---

⁹¹ Mikėlėnas V. Sutarčių teisė. Vilnius: Justitia, 1996. P. 466.

užsakovui (vartotojui), nustačius darbų rezultatų trūkumus darbų rezultato priėmimo metu ar jo naudojimo metu, suteikiama daugiau pažeistų teisių gynimo būdų. Užsakovas, kaip silpnesnė šalis, savo pasirinkimu gali ne tik pareikšti vieną iš aukščiau nurodytų reikalavimų, bet jam suteikiama įstatyminė galimybė reikalauti pakartotinai ir neatlygintinai atlikti darbus arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas (CK 6.678 str. 1 d.). Minėtame straipsnyje, skirtingai nei CK 6.665 str. 1 dalyje, nenustatoma išlyga, jog užsakovas turi teisę reikalauti atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas, jeigu tai buvo numatyta sutartyje. Darytina išvada, kad užsakovas kaip vartojimo rangos sutarties šalis, gali to reikalauti, net ir tuo atveju, jeigu sutartyje nebuvo numatyta užsakovo teisė pašalinti trūkumus.

Rusijos Federacijos teisėje vartotojas gali pateikti analogiškus reikalavimus esant darbų trūkumams, tačiau skirtingai nei Lietuvos Respublikos teisėje, yra nustatyti tokių reikalavimų tenkinimo terminai. Pavyzdžiui, atlikto darbo trūkumai turi būti pašalinti per 20 dienų nuo vartotojo reikalavimo pateikimo, o reikalavimas dėl atlikto darbo kainos sumažinimo turi būti tenkinamas per 10 dienų nuo jo pateikimo⁹².

Įstatymas numato bendrus terminus, per kuriuos užsakovas turi teisę pareikšti reikalavimus dėl netinkamai atliktų darbų. Tačiau įstatymų leidėjas, vartojimo rangą reglamentuojančiose nuostatose, numato specifines atsakomybės sąlygas siekiant apsaugoti vartotojo saugumą, jei tai kelia grėsmę užsakovo arba kitų asmenų gyvybei ar sveikatai⁹³. Tokiu atveju, reikalavimai dėl neatlygintino trūkumų pašalinimo gali būti pareikšti per du, o jeigu sutarties dalyku buvo pastatas, įrenginys ar kitoks statinys, - per dešimt metų nuo darbų rezultato priėmimo momento. Tokie reikalavimai, gali būti pareikšti neatsižvelgiant į tai, kada trūkumai paaiškėjo, ir ar jie buvo nustatyti pasibaigus garantiniam terminui (CK 6.678 str. 2 d.). Rangovui neįvykdžius užsakovo reikalavimo, užsakovas gali reikalauti arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas, arba gražinti dalį už darbą sumokėtos kainos.

CK 6.680 str. įtvirtinta užsakovo teisė pasinaudoti CK 6.334 str. numatytais pirkėjo teisėmis, jeigu rangovas neatlieka ar netinkamai atlieka vartojimo rangos sutartyje numatytą darbą. Šį straipsnį gerai iliustruoja, kiek kitu aspektu, jau aptarta LAT nutartis⁹⁴. Šioje nutartyje teismas nustatė, jog atvežus baldus užsakovui, jų nesumontavus ieškovas pastebėjo užsakymo įvykdymo trūkumus ir atsisakė sudaryti sąlygas jiems montuoti. Aptariant vartotojo teisių apsaugos teisinius mechanizmus, kai rangovas netinkamai atlieka vartojimo rangos sutartyje numatytą darbą, pažymėtina, kad CK įtvirtinta vartotojo teisių gynimo būdų įvairovė, kurių

⁹² Суханов Е.А. Гражданское право. Москва: Издательство БЕК, 2003. Т. 2. С.526.

⁹³ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 432.

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gegužės 12 d. nutartis c.b. D.Ž. v. UAB „Titlis“, Nr. 3K-3-237/2008.

pritaikymo pasirinkimo teisę turi vartotojas. Šie būdai vardijami CK 6.334 str. 1 dalyje, 6.363 str. 4-8 dalyse. Teismas konstatavo, kad remiantis CK 6.334 str. 1 dalies 4 punktu (CK 6.680 str.), kai daiktas neatitinka kokybės reikalavimų, užsakovas turi teisę pareikalauti grąžinti sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties, kai netinkamos kokybės daikto pagaminimas yra esminis sutarties pažeidimas. Matyti, kad toks vartotojo teisių gynimo būdas leistinas tik konstatavus, jog netinkamos kokybės daikto pagaminimas yra esminis sutarties pažeidimas. Kartu pažymėtina, kad vartojimo rangą reglamentuojančiose CK normose nenustatyta specialiųjų atsisakymo nuo sutarties pagrindų esant esminiam jos pažeidimui CK 6.334 str. 1 dalies 4 punkto taikymo aspektu, todėl sprendžiant, ar sutarties pažeidimas pagaminus netinkamos kokybės daiktą yra esminis, turi būti atsižvelgiama į CK 6.217 str. 2 dalyje nurodytas aplinkybes, kaip bendruosius sutarčių nutraukimo pagrindus. Be to, teismas pažymėjo, kad CK 6.363 str. 4-8 dalyse įtvirtintas toks teisinis reguliavimas, kuriuo užsakovui (pirkėjui) suteikiama absoliuti diskrecija rinktis jam naudingiausią pažeistos teisės dėl netinkamos kokybės daikto pagaminimo (pardavimo) gynimo būdą, tarp jų ir nutraukti sutartį bei pareikalauti grąžinti sumokėtą kainą. Pažymėtina, kad CK 6.363 str. 8 dalyje įtvirtinta vartotojo teisių apsaugos priemonė yra specialus vartotojo teisių gynimo būdas, todėl CK 6.217 str. nustatyti reikalavimai dėl esminio sutarties pažeidimo šiuo atveju netaikytini.

Taigi išanalizavus šią nutartį ir LR CK pirkimo – pardavimo, vartojimo rangos nuostatas, darytina išvada, jog kai netinkamos kokybės daikto pagaminimas nėra esminis sutarties pažeidimas, užsakovas turi teisę reikalauti, jog rangovas atliktų vieną iš CK 6.334 str. 1 dalies 2 ir 3 punktuose numatytų veiksmų, kurie iš esmės sutampa su CK 6.665 str. 1 d., bei CK 6.363 str. 4 dalies 2 - 4 punktuose nurodytais reikalavimais, arba pagal CK 6.363 str. 8 d. užsakovas gali vienašališkai nutraukti sutartį ir pareikalauti grąžinti sumokėtą kainą. O tais atvejais, kai netinkamos kokybės daikto pagaminimas yra esminis sutarties pažeidimas, užsakovas pagal CK 6.334 str. 1 dalies 4 punktą turi teisę reikalauti grąžinti sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties. Be kita ko, visais atvejais užsakovas turi teisę į nuostolių, atsiradusių dėl netinkamos kokybės darbų rezultato, atlyginimą (CK 6.363 str. 5 d.). Taip pat darytina išvada, jog komercinės rangos atveju, kai netinkamos kokybės daikto pagaminimas nėra esminis sutarties pažeidimas, užsakovas neturi teisės nutraukti sutartį ir reikalauti atlyginti nuostolius, o tuo tarpu, vartojimo rangos atveju, vadovaujantis CK 6.363 str. 5 ir 8 d. – tokia teisė jam suteikiama.

Visais kitais atvejais, kuomet rangovas ar užsakovas nevykdo ar netinkamai vykdo savo pareigas, vartojimo rangai taikomos normos, nenumato jokių specifinių atsakomybės sąlygų palyginus su bendrosiomis rangą reglamentuojančiomis nuostatomis. Tačiau, nepaisant to, derėtų rangovo ir užsakovo atsakomybę apžvelgti bendrais bruožais.

Rangovas atsako už vartojimo rangos sutartyje numatytų darbų atlikimo terminų pažeidimą. Pagal CK 6.652 str. 2 d. rangovas atsako tiek už vėlavimą pradėti darbus, tiek už tarpinių ar galutinių darbų pabaigimo termino praleidimą. CK 6.658 str. 2 d. nustatyta, kad jeigu rangovas nepradeda laiku vykdyti sutarties arba atlieka darbą taip lėtai, jog jį baigti iki termino pabaigos pasidaro aiškiai negalima, užsakovas turi teisę atsisakyti sutarties ir reikalauti atlyginti nuostolius. Vadovaujantis LAT formuojama praktika, remdamasis šiuo pagrindu užsakovas įgyja teisę atsisakyti nuo sutarties ir reikalauti nuostolių atlyginimo tik tuo atveju, kai pats užsakovas bendradarbiavo su rangovu, vykdė sutarties įsipareigojimus ir nesutrukdė rangovui vykdyti sutartį pagal joje nustatytus terminus⁹⁵. Panašias teises užsakovas turi ir tuo atveju, kai rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą, ir dėl to prievolės įvykdymas užsakovui praranda prasmę. Tuomet „užsakovas turi teisę atsisakyti priimti įvykdžius prievolę atliktą darbą ir pareikalauti iš rangovo atlyginti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius“⁹⁶. Reiškia, kad termino praleidimo formalus pobūdis automatiškai nesukelia rangovo atsakomybės, jei dėl tokio termino praleidimo faktiškai nenukenčia užsakovo turtiniai interesai⁹⁷. Tačiau kaip minėta, gali atsitikti taip, jog terminų praleidimą sąlygojo užsakovo priešpriešinių pareigų nevykdymas ar kitoks kliudymas rangovui vykdyti sutartį. Tokiu atveju rangovui civilinė atsakomybė netaikoma. Jam suteikiama teisė atsisakyti vartojimo rangos sutarties ir reikalauti atlyginti nuostolius.

Atsakomybės už medžiagų trūkumus klausimas sprendžiamas atsižvelgiant į tai, kam vartojimo rangos sutartyje šalys nustatė pareigą pateikti medžiagas, reikalingas darbams atlikti. Kai medžiagomis rangovą turi aprūpinti užsakovas, gali susiklostyti dvejopa situacija: rangovas gali nustatyti medžiagos trūkumus arba nenustatyti. Tuo atveju, kai rangovas užsakovo pateiktų medžiagų trūkumų nenustatė, atsakomybės už vartojimo rangos sutartyje numatyto rezultato nepasiekimą ar rezultato pasiekimą su trūkumais, kuriuos sąlygojo užsakovo perduotų medžiagų defektai, galės išvengti tuo atveju, jeigu įrodys, kad medžiagų trūkumų nebuvo galima pastebėti jas priimant iš užsakovo (CK 6.648 str. 6 d.). Tuo atveju, kai rangovas medžiagų trūkumus pastebi, privalo apie tai nedelsdamas informuoti užsakovą bei sustabdyti darbus. Ir „jeigu užsakovas, nepaisydamas rangovo laiku pateikto ir pagrįsto įspėjimo, atitinkamu terminu nepakeičia netinkamos ar blogos kokybės medžiagos tinkama, <...> rangovas turi teisę atsisakyti sutarties ir išieškoti iš užsakovo patirtus nuostolius“⁹⁸. Kai rangovas darbą atlieka iš savo medžiagos, atsako už blogą medžiagos kokybę (CK 6.647 str. 2 d.).

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 26 d. nutartis c.b. UAB „Gregaris“ v. UAB „Vilniaus ūkas“, Nr. 3K-3-71/2007.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.652 str. 4 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁹⁷ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 429.

⁹⁸ Sūdžius V. Sutartys: principai ir praktika. Vilnius: UAB „Pačiolis“, 2001. P. 106.

Atsakomybė už atliktų darbų apmokėjimą tenka užsakovui. Tai išplaukia iš pačios vartojimo rangos sutarties sampratos⁹⁹. Tačiau „rangos darbai, už kuriuos rangovas reikalauja atlyginimo, turi būti užsakovui žinomi, atliekami su jo sutikimu ir jam perduodami pagal įstatymo arba sutarties reikalavimus, nesvarbu, ar tai – baigti, ar tarpiniai, etapiniai, nebaigti darbai, nes tik po darbų priėmimo atsiranda užsakovo prievolė atlyginti už atliktą darbą“¹⁰⁰. Išvada, kad atsakomybė užsakovui už darbų apmokėjimą gali būti taikoma tik atlikus darbo rezultato (jo dalies) priėmimo – perdavimo procedūrą ir šalims pasirašius priėmimo – perdavimo aktą. Remiantis CK 6.656 str., jei užsakovas nevykdo savo įsipareigojimo sumokėti vartojimo rangos sutartyje nustatytą atlyginimą arba kitokią sutarties šalių sutartą sumą, rangovas turi teisę išieškoti jam priklausančias sumas už atliktą darbą iš užsakovui priklausančių įrenginių, likusių medžiagų ir kito užsakovui priklausančio turto, kol užsakovas visiškai su juo neatsiskaitys, arba gali sulaikyti darbų rezultatą tol, kol užsakovas tinkamai neįvykdys savo prievolės. Aptariant užsakovo atsakomybę už darbų apmokėjimą, tikslinga paminėti rangovo ekonomijos principą. Mat, atliekant darbus gali susiklostyti tokia situacija, kad rangovas išleidžia mažiau negu buvo numatyta nustatant atliekamų darbų kainą. Tačiau nepaisant to, rangovui išlieka teisė gauti atlyginimą, numatytą sutartyje, su sąlyga, jog užsakovas neįrodo, kad ekonomija turėjo neigiamos įtakos sutartyje numatyta darbo kokybei.

Tais atvejais, kai rangovas sudaro sutartis su subrangovais, nepažeisdamas įstatymų ar sutarties, jis atsako užsakovui už subrangovų prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą, o subrangovams – už užsakovo prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą. Jeigu rangovas sutarčiai įvykdyti pasitelkė subrangovus pažeisdamas įstatymų ar sutarties nustatytas taisykles, jis taip pat atsako užsakovui už nuostolius, kuriuos padarė vykdydami sutartį subrangovai. Rangovo ir subrangovo atsakomybės santykis aptartas 2005 m. birželio 8 d. LAT nutartyje¹⁰¹, kurioje Teismas pažymėjo, kad vertinant, ar subrangovui tenka atsakomybė už netinkamos kokybės statybos darbus, svarbu įvertinti ne tik subrangos sutarties nuostatas, bet ir faktiškai susiklosčiusias aplinkybes bei atsakyti į tokius klausimus: ar subrangos sutartyje buvo nustatyti šalių įsipareigojimai dėl statybos darbų kokybės, kokie konkretūs įsipareigojimai teko kiekvienai iš šalių, kokios buvo realios šalių galimybės tinkamai įgyvendinti subrangos sutartyje nustatytus įsipareigojimus dėl statybos darbų kokybės, kaip buvo įgyvendinama šalių bendradarbiavimo pareiga. Galima teigti, kad „šie klausimai gali būti vertinami kaip orientyras šalims sudarant, o

⁹⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.672 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 7 d. nutartis c.b. UAB „Towage & Marine Assistance“ v. AB „Klaipėdos hidrotechnika“, Nr. 3K-3-572/2003.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 8 d. nutartis c.b. UAB „Stiebas“ v. AB firma „Viti“, Nr. 3K-3-334/2005.

vėliau ir vykdant subrangos sutartį, kuriais vadovaujantis rangovui atsakomybė nekiltų arba bent jau būtų apribota“¹⁰².

Taigi, nors LR Civiliniame kodekse tam tikrais atvejais imperatyviai nustatyta vartojimo rangos sutarties šalių atsakomybė, tačiau yra daugybė dispozityvių atsakomybę reglamentuojančių nuostatų, kurios šalių susitarimu gali būti pakeistos. Susitariančios šalys, sudaromoje vartojimo rangos sutartyje nustatydamos atitinkamas sąlygas ir tinkamai jas įgyvendindamos, gali ne tik sureguliuoti savo tarpusavio santykius taip, kad tai kuo geriau atitiktų jų interesus, bet ir išvengti nereikalingų ginčų, susijusių su šalių atsakomybe už rezultatai vykdant darbus.

---

¹⁰² M.Norkutė. Statybos rangos sutartis: rangovo atsakomybė už subrangovų veiksmus // Juristas. 2007, Nr. 3. P. 20.

5. VARTOJIMO RANGOS SUTARTIES PANAŠUMAI IR SKIRTUMAI NUO KITŲ TEISINIŲ SUTARČIŲ

Vartojimo rangos sutartys – tai grupė sutarčių, savo prigimtimi vienaip ar kitaip susijusių su daugeliu kitų civilinių sutarčių, tačiau kartu turinčių specifinių, tik joms būdingų bruožų. Praktikoje dažnai kyla poreikis vartojimo rangos sutartis atskirti nuo statybos rangos sutarčių, pirkimo-pardavimo bei paslaugų teikimo sutarčių. Be abejo, nenuostabu, jog vartojimo rangos sutartis turi nemažai bendrų bruožų su kitomis civilinėmis sutartimis, tačiau šiai sutarčiai būdinga ir tai, jog ji turi panašumų ir su darbo sutartimi. Tačiau kiekvieną iš paminėtų sutarčių skiria tam tikri specifiniai požymiai.

Šio skyriaus tikslas yra parodyti vartojimo rangos ir kitų civilinių bei darbo santykių panašumus ir jų atribojimo galimybes. Toks lyginimas dar geriau atskleis vartojimo rangos sutarties ypatumus ir šio civilinės teisės instituto vietą teisės normų sistemoje.

5.1 Vartojimo rangos sutarties ir darbo sutarties santykis

Darbo teisė išsikristalizavo iš civilinės teisės, ilgą laiką jos nuostatos reguliavo darbo santykius¹⁰³. Tai suprantama, nes civilinė teisė buvo, ir ko gero tebėra laikoma pagrindine šaka, reguliuojančia su nuosavybe susijusius santykius. Akivaizdu, kad darbas, jo procesas, naudojamos priemonės ir įrankiai bei rezultatas yra susiję su nuosavybe. Pats darbas labai ilgą laiko tarpą buvo laikomas preke ir tik išsikristalizavus darbo teisei kaip savarankiškai teisės šakai buvo pripažinta, kad jei darbas ir yra prekė, tai labai specifinė, nes neatskiriama susijusi su pačiu dirbančiuoju. Todėl nenuostabu, kad įvairūs darbo santykiai buvo reguliuojami civilinės teisės normų.

Tačiau ir šiandien, kai darbo teisė užima labai svarbią vietą tiek teisės sistemoje, tiek socialiniame visuomeniniame gyvenime, yra nemažai su darbu susijusių santykių, kuriuos reguliuoja civilinės teisės normos. Vienas iš pavyzdžių galėtų būti darbo santykiai, kurie užsimezga vartojimo rangos sutarties, numatytos LR civiliniame kodekse, pagrindu. Šių sutarčių sudarymo pagrindas yra tam tikri santykiai, panašūs į darbo teisinius santykius, nes taip pat siejami su žmonių darbine veikla. Tačiau skirtingai nei darbo sutartis, čia pasireiškia kiek kitokio pobūdžio žmonių tarpusavio santykiai, kuriuose pagrindinis dėmesys nukrypsta ne į darbo procesą, bet į jo rezultatą.

Vartojimo rangos sutartimi viena šalis įsipareigoja „atlikti tam tikrą darbą“, o kita šalis „už jį sumokėti“, toks apibrėžimas net ir lingvistikai yra artimas darbo sutarties sampratai

---

¹⁰³ Tiažkijus V. Darbo teisė: teorija ir praktika. I tomas. Vilnius: Justitia, 2005. P. 41.

(darbuotojas „įsipareigoja dirbti“ tam tikrą darbą, o darbdavys „mokėti darbuotojui“)¹⁰⁴. Be to, vartojimo rangos sutartyje būtinas elementas yra darbo rezultato perdavimas užsakovui. Taigi nors pagal abi sutartis ir atliekamas darbas, tačiau rangos atveju būtinas ir rezultatas. Pavyzdžiui, pagal vartojimo rangos sutartį užsakovui rūpi tik su rezultatu susiję klausimai, t.y. kokios kokybės bus pagaminti baldai, per kiek laiko jie bus pagaminti, kiek reikės už tai mokėti ir pan. Tačiau darbdavį domina ne tik darbuotojų darbo rezultatas, bet ir pats baldų gamybos procesas. Nors pagal CK 6.658 str. 1 d. užsakovas turi teisę bet kuriuo metu tikrinti darbų atlikimo eigą ir kokybę, tačiau nepaisant to darbdavys labiau kišasi į darbo procesą.

Bendras ir svarbiausias sutarčių teisės principas yra sutarties laisvės principas. Darbo sutartis – tai visų pirma sutartis, vadinasi jai taip pat kaip ir visoms kitoms sutartims galioja sutarčių teisės nuostatos, sutarčių laisvės principas. Tačiau jis dėl darbo teisės, jos specifinio objekto bei metodo, pasireiškia kiek kitaip nei pavyzdžiui vartojimo rangos sutartyse. Darbo sutartyse šalims suteikta daug mažiau laisvės, nei vartojimo rangos sutartyse. Įstatymai nustato dauguma privalomų sąlygų, būtinų aptarti darbo sutartyje. Pažymėtina, kad darbo sutarčių turinį, be valstybės norminių aktų, gali riboti ir kolektyvinės sutartys. Taigi darbdavio ir darbuotojo laisvam susitarimui yra palikta gana nedaug erdvės, t.y. valstybės kišimasis į šalių santykius jaučiamas daug stipriau nei vartojimo rangos sutartyse, nors ir čia, palyginus su komercine rangos sutartimi, siekiant apsaugoti vartotoją, stipriau jaučiamas valstybinės jėgos kišimasis. Pavyzdžiui, apribota darbdavio laisvė priimti ar atleisti darbuotoją dėl rasės, religijos, tautybės, amžiaus; darbuotojo užmokestis negali būti mažesnis nei nustatytas norminiuose aktuose ir t.t. Kai tuo tarpu, užsakovas pats sprendžia su kokios tautybės, lyties ar politinių įsitikinimų rangovu jam sudaryti sutartį; užsakovas su rangovu gali susitarti dėl darbų kainos, kurios minimalus dydis nenustatytas norminiuose aktuose ir šalys yra visiškai laisvos susitarti, kad ir dėl simbolinės kainos.

Darbo sutartį nuo vartojimo rangos sutarties skiria tai, kad sutarties šalių – rangovo ir užsakovo, priešingai nei darbo santykiuose, nesieja pavaldumo arba kitokie priklausymo santykiai. Tai įtvirtinta CK 6.644 str. 3 d. Rangovas pats organizuoja darbą – svarbu, kad darbas būtų atliktas laiku ir atitiktų sutarties sąlygas¹⁰⁵. Tuo tarpu darbuotojas, sudaręs sutartį su darbdaviu, įsipareigoja paklusti jo paliepimams, komandoms, vidaus darbo tvarkos taisyklėms, atlikdamas savo darbo funkcijas.

Už darbą darbuotojas gauna darbo užmokestį. Rangovas taip pat gauna tam tikrą atlygį, tačiau jau ne darbo užmokestį, o atlyginimą. Skirtumas tarp atlyginimo ir užmokesčio yra tas, jog užmokestis paprastai yra mokamas sistemiškai, ir tas mokėjimas yra tęstinio pobūdžio. Todėl

¹⁰⁴ <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=14988561>; prisijungimo laikas: 2008-09-10.

¹⁰⁵ Kučinskas L., Pakalniškis V., Rasimavičius P. ir kt. Tarybinė civilinė teisė. II dalis. Vilnius: Mintis, 1988. P. 97.

dažniausiai užmokesčio mokėjimas yra siejamas su tam tikru laiko tarpu (pvz., mokama kas mėnesį, kas savaitę ir pan.). Tuo tarpu rangovo gaunamas atlyginimas yra siejamas su konkrečiu rezultatu ir todėl paprastai jis sumokamas tinkamai įvykdžius sutartį¹⁰⁶. Kadangi rangovas darbus atlieka savo rizika, tai rezultatui žuvus, netgi ne dėl rangovo kaltės, jis netenka teisės į atlyginimą. Tuo tarpu darbuotojui atlyginimas už darbą yra mokamas paprastai tiesiogiai jo mokėjimo fakto ir dydžio nesiejant su jo atlikto darbo rezultatų kiekiu ir kokybe.

Darbo teisiniams santykiams būdingas asmeninis darbo pobūdis, t.y. darbuotojas negali perleisti savo darbo pareigų kitam asmeniui, nebent išimtiniais atvejais, darbdavio sutikimu¹⁰⁷, kai vartojimo rangos atveju rangovas savo nuožiūra gali pasitelkti į pagalbą kitus asmenis, t.y. subrangovus, jei įstatymas ar rangos sutartis to nedraudžia¹⁰⁸.

Darbuotojas pagal darbo sutartį darbdaviui atlieka konkrečias, darbo sutartimi apibrėžtas funkcijas (pagal savo užimamos pareigybės aprašymą), kurios nebūtinai yra susijusios su konkrečiu materialaus darbų rezultato sukūrimu. Pavyzdžiui, bendrovės sekretorė savo darbo funkcijų atlikimo metu nesukuria darbdaviui jokio apčiuopiamo materialaus darbų rezultato. Tuo tarpu rangovo (taip pat ir vartojimo rangos sutartyje) darbų rezultate yra sukuriamas materialus rezultatas, kuris atitenka užsakovui pagal vartojimo rangos sutartį.

Praktikoje daugiausia problemų kyla atribojant vartojimo rangos sutartį ne nuo darbo sutarties apskritai, bet nuo terminuotos darbo sutarties. Ji sudaroma tam tikram laikui arba tam tikrų darbų atlikimo laikui, bet ne ilgiau kaip penkeriems metams (DK 109 str.). Tuo tarpu vartojimo rangos sutarties skiriamasis požymis yra ne tiek laikinas darbo pobūdis, kiek fizinio ar protinio darbo materialus rezultatas¹⁰⁹.

Skirtingi aptariamų sutarčių nutraukimo pagrindai, t.y. sutarčių nutraukimo atvejų priežasčių klasifikacija. Darbo teisėje sutartis gali būti nutraukta dėl darbuotojo/darbdavio kaltės, nesant kaltės kitos šalies iniciatyva, bendru sutarimu. Vartojimo rangos sutartis – dėl esminių darbų trūkumų, klaidingos informacijos suteikimo, priešpriešinių pareigų nevykdymo, už sutartyje numatyto darbo neatlikimą ar netinkamą atlikimą ir t.t. Tuo tarpu darbo sutarties nutraukti už tai, kad darbuotojas nepasiekė darbo rezultato tiesiogiai neįmanoma, pvz., konkrečiu mėnesiu stalius nepagamino planuoto kiekio baldų, tai gali nebent atsispindėti jam už tą mėnesį išmokėtame atlyginime, jei darbo sutartyje nurodytas atlyginimo skaičiavimo būdas pagal išdirbį.

Skiriasi ir atsakomybė, kylanti šalims pagal darbo ir vartojimo rangos sutartis. Kadangi civilinė teisė savo prigimtimi yra turtinio pobūdžio, tai ir atsakomybė, susijusi su civilinių

¹⁰⁶ G.Dambrauskienė. Civilinių ir darbo sutarčių sąveika // Jurisprudencija. 2002, Nr. 28(20), P. 13.

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas 118 str. // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.650 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁰⁹ Vasarienė D. Civilinė teisė. Paskaitų ciklas. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002. P. 193.

santykių pažeidimais, yra grynai turtinio pobūdžio. Šalis už vartojimo rangos sutarties nevykdymą ar netinkamą sutarties vykdymą privalo kitai šaliai sumokėti jos patirtus nuostolius bei netesybas, jei jos buvo numatytos sutartyje. Taigi iš esmės atsakomybė yra tik materialinė, jokių būdu nenukreipta į asmenį, nes tikslas yra ne nubausti asmenį, o atkurti padėtį, buvusią iki pažeidimo, ar tiesiog priversti sutarties šalis vykdyti savo įsipareigojimus¹¹⁰. O darbo santykiuose yra numatyta ne tik materialinė, bet ir drausminė atsakomybė.

LR Darbo kodeksas griežtai nustato, jog darbo sutartis turi būti sudaroma raštu pagal pavyzdinę formą. Tuo tarpu civilinis kodeksas nenumato specialių sudaromos vartojimo rangos sutarties formos reikalavimų, todėl sudarant šią sutartį reikia vadovautis bendromis sandorių sudarymo taisyklėmis, nustatytomis CK 1.63 - 1.77 str., kurios numato, kad vartojimo rangos sutartis gali būti sudaroma raštu, žodžiu, konkludentiniais veiksmais.

Galiausiai, skiriasi aptariamų sutarčių šalys. Vartojimo rangos sutarties šalys: rangovas, kuriuo gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo ir užsakovas, t.y. fizinis asmuo. Pagal Darbo kodeksą darbuotoju gali būti tik fizinis asmuo, turintis darbinį teisnumą ir veiksnumą.

Atlikusi darbo bei vartojimo rangos sutarčių analizę, autorė prieina išvadą, jog minėtos sutartys pasižymi ir tam tikrais panašumais. Visų pirma, pagal abi sutartis yra atliekamas tam tikras darbas. Antra, darbo sutartis, taip kaip ir vartojimo rangos sutartis, yra privataus pobūdžio susitarimas, kuriuo šalys sukuria teises ir pareigas vienas kito atžvilgiu, ir kuriam būdingi visi pagrindiniai elementai, t.y. veiksmų šalių susitarimas, sutarties pagrindas, sutarties dalykas, įstatymo forma. Šiose sutartyse nustatytos sąlygos šalims tampa privalomomis, kitaip tariant, sutartys turi įstatymo galią. Trečia, darbo sutartys daugelį metų buvo reglamentuojamos civilinės teisės normomis, kurios buvo taikomos ir rangos sutartims. Taigi galima teigti, jog darbo sutarčių prigimtis yra „civilinė“. Tačiau atsižvelgiant į aukščiau išvardintus aptariamų sutarčių esminius skirtumus, galima teigti, jog jie padeda išryškinti vartojimo rangos sutarties ypatumus, o kartu pabrėžti būtinumą skirti darbo bei vartojimo rangos santykius, atsirandančius darbo arba vartojimo rangos sutarčių pagrindu.

5.2 Vartojimo rangos ir statybos rangos sutarčių santykis

Statybos rangos sutartimi rangovas įsipareigoja per sutartyje nustatytą terminą pastatyti pagal užsakovo užduotį statinį arba atlikti kitus statybos darbus, o užsakovas įsipareigoja sudaryti rangovui būtinas statybos darbams atlikti sąlygas, priimti darbų rezultatą ir sumokėti sutartyje nustatytą kainą¹¹¹. Ši sutartis - tai atskira rangos sutarčių rūšis, pasižyminti tam tikrais

---

¹¹⁰ G.Dambrauskienė. Civilinių ir darbo sutarčių sąveika // Jurisprudencija. 2002, Nr. 28(20), P. 14.

¹¹¹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.681 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

ypatumais, kurie išskiria šią sutartį iš kitų rangos sutarčių bei lemia jos savarankišką teisinį reglamentavimą: darbai pagal šią sutartį atliekami tiesiogiai objekto buvimo vietoje; specifinis šios sutarties dalykas, subjektinė sudėtis; sutartinių santykių tarp užsakovo ir rangovo tęstinumas, šalių bendradarbiavimas vykdant sutartį; dažnas subrangovų dalyvavimas; specialių norminių teisės aktų, reguliuojančių statybos rangos teisinius santykius, sistema¹¹². LAT yra nurodęs, jog „nuo kitų rangos santykių statybos ranga skiriasi atliekamų darbų pobūdžiu ir rezultatais“¹¹³.

Dažnai pasitaiko atvejų, kai sudarant statybos rangos sutartis yra vadovaujamosi bendrosiomis ir specialiosiomis statybos rangos nuostatomis, tačiau dažnai pamirštama arba nežinoma, kad atliekant darbus fizinio asmens (vartotojo) asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su jo verslu ar profesija, tenkinti, sutarčiai taikomos vartojimo rangos sutarties taisyklės (CK 6.681 str. 4 dalis). Taigi jei užsakovas – fizinis asmuo, remontuoja butą, stato ar rekonstruoja namą, kuriame jis pats ar jo šeima gyvena ir jame nevykdo komercinės ar profesinės veiklos, jam taikomos vartojimo rangos sutartį reglamentuojančios nuostatos. Tačiau ir teismai neretai klysta nepagrįstai priskirdami tarp šalių susiklosčiusius santykius vartojimo ar statybos rangai. Kaip pavyzdį galima pateikti tokią situaciją. Ieškovas (rangovas UAB „Damava“) sudarė su atsakove (užsakove R.E.C.) rangos sutartį dėl atsakovei priklausančio namo stogo uždengimo nendrėmis darbų. Tarp šių šalių kilo ginčas dėl darbų apmokėjimo. Pirmos instancijos teismas konstatavo, jog tarp šalių sudaryta statybos rangos sutartis, tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas sprenddamas ginčą taikė vartojimo rangos sutartį reglamentuojančias normas. Tačiau LAT akcentavo, jog šiuo atveju užsakovė su rangovu sudarė sutartį dėl konkrečių statybos darbų atlikimo – namo stogo uždengimo nendrėmis. Pasak Teismo, buvo sudaryta statybos rangos sutartis, tačiau apeliacinės instancijos teismas visiškai nesiaiškino, ar šiai statybos rangos sutarčiai pagal CK 6.681 str. 4 dalį gali būti taikomos vartojimo rangos sutarties taisyklės. LAT pabrėžė, jog apeliacinės instancijos teismas, taikydamas vartojimo rangos sutarties normas, nesiaiškino gyvenamojo namo, kuris buvo dengiamas nendrėmis, paskirties: ar šis namas bus naudojamas verslo reikalams, profesiniams poreikiams tenkinti, ar bus naudojamas tik asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams. Tik nustačius nurodytas faktines aplinkybes, galima nuspręsti, kokiomis teisės normomis – vartojimo rangos ar statybos rangos – turi būti reguliuojami tarp ginčo šalių kilę teisiniai santykiai ir jų teisinės pasekmės¹¹⁴.

Pagrindinis vartojimo rangos sutarties skirtumas nuo statybos rangos sutarties yra tas, kad šiuo atveju viena iš sutarties šalių yra vartotojas, o ne verslininkas. Užsakovas yra fizinis

¹¹² Суханов Е. А. Гражданское право. Москва: Издательство БЕК, 2003. Т.2. С. 540.

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 30 d. nutartis c.b. UAB „Estinos arka“ v. UAB „Lelija“, Nr. 3K-3-543/2006.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 27 d. nutartis c.b. UAB „Damava“ v. R.E.C., Nr. 3K-3-66/2007.

asmuo, kuris užsako atlikti darbą, skirtą tenkinti buitinius ar asmeninius savo ar savo šeimos poreikius.

Statybos rangos sutarties užsakovu, be juridinio asmens, taip pat gali būti ir fizinis asmuo, tačiau darbų rezultatas jam reikalingas ne asmeniniams, o verslo ar profesiniams tikslams. Be to, užsakovui keliamos papildomos sąlygos, t.y. jis nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais turi valdyti žemės sklypą, turi būti parengtas ir suderintas statybos projektas; nustatyta tvarka gautas leidimas statybai, išskyrus įstatymų¹¹⁵ numatytas išimtis.

Vartojimo rangos bei statybos rangos dalyku, „kaip ir rangos sutarties bendruoju atveju, laikomas rangovo darbų rezultatas“¹¹⁶. Tačiau teisės doktrinoje galima sutikti ir nuomonių, teigiančių, kad statybos rangos sutarties dalykas yra statybos darbai („įmonių, pastatų, gyvenamųjų namų ir kitokių statinių statyba arba rekonstrukcija, taip pat montavimas, paleidimas arba kitokie darbai“¹¹⁷). Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą statybos rangos sutarties sąvoką, galima daryti išvadą, jog įstatymas šios sutarties dalyku laiko tiek darbų rezultata, tiek darbus: „pastatyti pagal užsakovo užduotį statinį arba atlikti kitus statybos darbus“¹¹⁸. Taigi vadovaujantis šia išvada, išskiriamas dar vienas aptariamų sutarčių skirtumas, t.y vartojimo rangos sutarties dalykas – darbų rezultatas, statybos rangos sutarties dalykas - ne tik darbų rezultatas, bet ir patys darbai. Vis dėlto, būtina paminėti, jog abiejų sutarčių dalykai gali būti susiję su statyba.

Priešingai nei vartojimo rangos sutarties atveju, kaina yra esminė statybos rangos sutarties sąlyga. Teigiama, jog „statinio statybos rangos sutartis gali įsigalioti tik tada, kai šalys susitars dėl statybos darbų kainos“¹¹⁹. Neginčytina, jog šios sutarties esminėmis sąlygomis yra susitarimas dėl dalyko bei terminai. Tačiau dėl kitų statybos rangos sutarties esminių sąlygų vieningos nuomonės nėra. Įvairūs autoriai prie esminių priskiria šias sąlygas: su sutartimi susijusių dokumentų sudėtis (normatyviniai statybos dokumentai), taip pat kuri šalis ir per kokius terminus turi pateikti tam tikrus normatyvinius statybos dokumentus¹²⁰, statinio (darbų) kokybės reikalavimai¹²¹, apmokėjimo terminai ir tvarka¹²². Bet kuriuo atveju, palyginus su vartojimo rangos sutarties esminėmis sąlygomis, kuriomis yra sutarties dalykas ir įvykdymo terminai, statybos rangos sutartis jų turi gerokai daugiau.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 3 str. 3 d. // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32-788.

¹¹⁶ Сергеева А.П., Толстой Ю.К. Гражданское право. Москва, 2002. С. 336.

¹¹⁷ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 433.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.681 str. 1 d. // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹¹⁹ S.Mitkus. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // Verslas, vadyba ir studijos' 2004. Vilnius, 2005. P. 110.

¹²⁰ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 434.

¹²¹ S.Mitkus. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // Verslas, vadyba ir studijos' 2004. Vilnius, 2005. P. 110.

¹²² Mitkus S. Statybos teisė. Vilnius: Technika, 2002. P. 205.

Vartojimo rangos sutarties šalys vadovaujantis CK 6.200 str. 2 d. privalo vykdyti bendrojo pobūdžio bendradarbiavimo pareigą. Tačiau šią sutartį reglamentuojančios normos tiesiogiai neįtvirtina šios pareigos nevykdymo pasekmių. Tuo tarpu statybos rangos sutarties atveju, „CK 6.691 str. įtvirtina imperatyvią įstatyminę statybos rangos sutarties šalių bendradarbiavimo (kooperavimosi) pareigą sutarties vykdymo metu, kuri reiškia, kad iškilus kliūtims, kurios trukdo tinkamai įvykdyti sutartį, kiekviena sutarties šalis privalo imtis visų nuo jos priklausančių protingų priemonių toms kliūtims pašalinti“¹²³. Ta šalis, kuri nevykdo šios pareigos, praranda teisę į nuostolių, padarytų atitinkamų kliūčių nepašalinus, atlyginimą.

Tiek įvykdžius vartojimo rangos sutartį, tiek statybos rangos sutartį, darbų rezultatas turi būti perduotas užsakovui pasirašant darbų rezultato priėmimo – perdavimo aktą. Užsakovas, atsisakydamas pasirašyti aktą, privalo nurodyti atsisakymo priežastis. Tačiau skirtingai nei vartojimo rangos atveju, statybos rangos sutarties rangovui, įstatymas suteikia teisę, jeigu jo nuomone užsakovo nurodytas atsisakymas priimti darbo rezultata yra nepagrįstas, akte pažymėjus atsisakymo faktą, pasirašyti jį vienašališkai. Tokią teisę jis turi, jei pats tinkamai vykdė prievolę perduoti atliktus darbus – sutartyje nustatytu terminu ir sąlygomis sudarė sąlygas užsakovui priimti atliktus darbus. LAT pažymi, kad vienašališkai pasirašytas aktas turi tokią pat juridinę galią kaip ir pasirašytas abiejų šalių. Toks aktas galioja tol, kol teismas jo nepripažįsta negaliojančiu, o iki to momento nepasirašiusiai šaliai tenka akto sudarymo pasekmės, t.y. tos teisės ir pareigos, kurios atsiranda abiem šalims pasirašius aktą. Toje pačioje nutartyje LAT konstatavo, kad „įstatymo nuostata, suteikianti vienos šalies pasirašytam aktui juridinę galią, yra speciali, taikoma išskirtinai statybos rangos santykiuose kaip priemonė, užkertanti kelią užsakovui nepagrįstai vilkinti darbų priėmimą ir vengti vykdyti kitas sutartines pareigas“¹²⁴.

Be abejo, yra daugybė kitų statybos ir vartojimo rangos sutarčių skirtumų, tokių kaip: statybos rangos atveju dažnesnis subrangovų dalyvavimas; rangovo civilinė atsakomybė draudžiama privalomuoju draudimu; rangovo atsakomybė už nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų reikalavimų, tačiau vis dėlto abi sutartys yra rangos sutartys, kurių esmė ta pati: atlikti tam tikrą darbą pagal kitos šalies užduotį ir perduoti už atlygį užsakovui darbo rezultata. Kadangi pagal abi sutartis gali būti atliekami tam tikri statybos darbai, tai pagrindiniai kriterijai jas atibojant būtų: užsakovo statusas bei darbų rezultato naudojimo paskirtis.

---

¹²³ E.Bartulevičiūtė. Statybos rangos sutarties šalių pareiga bendradarbiauti – įstatymų normos ir Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktika // *Juristas*. 2006, Nr. 6. P. 4.

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 17 d. nutartis c.b. A. Škėrio TŪB „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“, Nr. 3K-3-17/2007.

5.3 Vartojimo rangos ir paslaugų sutarčių sąveika

Romėnų teisėje nuomos sutartis be kitų sutarčių apėmė ir šiuolaikinę paslaugų sutartį bei rangos sutartį. Beje, „romėnų teisė, pagal nuomos sutarties objektą, skyrė dvi žmogaus darbo nuomos sutartis: pirma, sutartį, kurios tikslas buvo veikiau pats darbas, o ne jo rezultatas, - ši rūšis pagrįstai gali būti laikoma šiuolaikinės atlygintinų paslaugų sutarties užuomazga; antra, sutartį, kurios tikslas buvo ne tiek darbas, kiek jo rezultatas, - ši rūšis yra rangos sutarties pradininkė. Iš romėnų teisės kilusi rangos ir paslaugų sutarčių giminytė išliko iki šiol.“¹²⁵ Bendrosios teisės sistemos valstybėse rangos sutartis yra laikoma paslaugų sutarties porūšiu¹²⁶.

Esminis atlygintinų paslaugų teikimo sutarties požymis leidžiantis ją atriboti nuo kitų giminingų sutarčių, tame tarpe ir nuo vartojimo rangos sutarties, yra jos dalykas, t.y. nematerialaus pobūdžio arba kitokios paslaugos, nesusijusios su materialaus objekto sukūrimu. Teisės doktrinoje skiriami du pagrindiniai paslaugų sutarties dalyko požymiai, leidžiantys šią sutartį atskirti nuo kitų panašaus pobūdžio sutarčių. Tai nematerialus paslaugų pobūdis, nesusijęs su materialaus objekto sukūrimu, bei negalėjimas garantuoti, jog paslaugų sutartis bus įvykdyta¹²⁷. Kitaip tariant, paslaugų teikėjas įsipareigoja atlikti tam tikrus veiksmus, o ne pasiekti tam tikrą rezultatą. Tuo tarpu vartojimo rangos sutarties pagrindu atliekamos materialios paslaugos, kurios suteikiamos sukuriant tam tikrą naują daiktą, pakeičiant jau esamą, suteikiant jam kitą formą ir pan. Taigi vartojimo rangos sutarties atveju visuomet sukuriamas vienoks ar kitoks materialus objektas (pvz., pastatomas namas, pagaminami langai, pasiuvami batai ir t.t). Skirtingai nuo paslaugų sutarties, šiuo atveju materialių paslaugų rezultatas rangovo gali būti garantuotas. Tačiau atsižvelgiant į CK 6.718 str. 5 dalį, kurioje numatyta, jog paslaugų sutarties šalys gali susitarti, kad paslaugų teikėjas privalo pasiekti tam tikrą rezultatą, aptariamą skirtumas, t.y. negalėjimas garantuoti sutarties įvykdymo, tam tikrais atvejais gali būti eliminuojamas.

Paanalizavus Lietuvos teismų praktiką, galima pastebėti, jog ir teismams neretai kyla problemų kvalifikuojant tam tikrus santykius, priskiriant juos rangos ar paslaugų teikimo santykiams. 2005 m. spalio mėn. 19 d. LAT nagrinėjo šalių ginčą dėl skolos priteisimo¹²⁸. Tarp šalių buvo sudarytos kompiuterių aptarnavimo sutartys, pagal kurias ieškovė UAB „Meilina ir KO“ teikė kompiuterių ir kitas biuro technikos aptarnavimo paslaugas bei įvairias prekes atsakovei UAB „Naderna“. Apeliacinės instancijos teismas tarp šalių susiklosčiusius santykius

¹²⁵ A.Kabišaitis. Paslaugų sutartis – Lietuvos civilinės teisės naujovė // *Justitia*. 2003, Nr. 5(47). P. 2.

¹²⁶ Cooke P.J., Oughton D.W. *The Common Law of Obligations*. Second ed. London: Butterworks, 1993. P. 450.

¹²⁷ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 447.

¹²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. spalio 19 d. nutartis c.b. *UAB „Meilina ir KO“ v. UAB „Naderna“*, Nr. 3K-3-494/2005.

kvalifikavo kaip rangos santykius ir savo išvadas motyvavo rangos teisinius santykius reglamentuojančiomis teisės normomis. Tačiau LAT kolegija nesutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad tarp šalių susiklostė rangos teisiniai santykiai. Pasak LAT, rangos teisiniai santykiai tarp šalių atsiranda tada, kai viena sutarties šalis (rangovas) įsipareigoja pagaminti ir perduoti tam tikrą darbo rezultatą arba atlikti kitokius darbus, kurių metu sukurtas rezultatas perduodamas užsakovui, o užsakovas įsipareigoja už jį sumokėti, t. y. šios sutarties dalykas yra tam tikro materialaus objekto sukūrimas. Tuo tarpu paslaugų teikimo sutarties dalykas – tai nematerialaus pobūdžio paslaugų, nesusijusių su materialaus daikto sukūrimu, teikimas (CK 6.716 str. 1 dalis). LAT nuomone, analizuojant šalių sudarytų sutarčių turinį, akivaizdu, kad ieškovė UAB „Meilina ir KO“ teikė paslaugas atsakovei UAB „Naderna“, nes sutartyje buvo susitarta, kad ieškovė techniškai aptarnaus užsakovo kompiuterius ir kitą biuro techniką už sutarties nustatytą mėnesinį mokestį.

Kaip buvo minėta, vienas iš vartojimo rangos sutarties bruožų yra tai, kad užsakovu gali būti tik fizinis asmuo. Tuo tarpu paslaugų teikimo sutartyje, klientu gali būti bet kuris fizinis ar juridinis asmuo. Taigi, tais atvejais kai klientas bus juridinis asmuo, problemų, atribojant vartojimo rangą nuo paslaugų teikimo, nekils.

Rangos dalykui bei pačiai vartojimo rangos sutarčiai būdinga ir tai, jog paprastai rangovas darbus atlieka savo rizika ir savarankiškai nustato užsakovo užduoties įvykdymo būdus. Būtent tai ir lemia, kad rangos rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka rangovui. Tuo tarpu paslaugų teikimo sutarties neįvykdymo rizika dažnai tenka ne paslaugų teikėjui, o būtent pačiam klientui. Neretai galutinis rezultatas priklauso nuo paties kliento dedamų pastangų¹²⁹. Pavyzdžiui, gydytojas, teikdamas sveikatos priežiūros paslaugas, negali suteikti garantijos, kad pacientas tikrai pasveiks.

Abi aptariamos sutartys yra konsensualinės, dvišalės bei atlygintinos. Beje šių sutarčių panašumą iliustruoja ir CK 6.724 str., kuriame nurodoma, jog normos, nustatančios bendrąsias rangos sutarties nuostatas bei reglamentuojančios vartojimo rangą *mutatis mutandis* gali būti taikomos ir paslaugų sutartims.

Apibendrinus tai, kas išdėstyta, galima teigti, jog vartojimo rangos sutartis, iš civilinių sutarčių, išskyrus rangos sutartis, yra panašiausia būtent į atlygintinų paslaugų sutartį, nes pagal abi sutartis atliekamos paslaugos. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad vartojimo rangos sutartis yra skirta tiems visuomeniniams santykiams, kurie atsiranda dėl tam tikro fizinio rezultato ar objekto, o paslaugų sutartis – santykiams „dėl intelektinių išteklių poreikio“¹³⁰, šių sutarčių sutapatinti negalima.

---

¹²⁹ R.Tatol. Atlygintinų paslaugų teikimo sutarčių ypatumai // Vadovas ir pasaulis. 2007, P. 59.

¹³⁰ A.Kabišaitis. Paslaugų sutartis – Lietuvos civilinės teisės naujovė.// Justitia. 2003, Nr. 5(47). P. 6.

5.4 Vartojimo rangos sutartis ir pirkimo – pardavimo sutartis

Pirkimo – pardavimo sutarties tikslas bei esminis sutarties elementas yra nuosavybės teisės į daiktą, kuris yra prekė perdavimas pirkėjui. Vartojimo rangos sutarties tikslas, - kad užsakovas įgytų nuosavybės teisę į rangovo atlikto darbo rezultata. Taigi pagal abi sutartis yra perleidžiama nuosavybės teisė, tačiau gali skirtis perleidimo nuosavybės momentas. Pirkimo – pardavimo sutarties atveju daiktas dažniausiai iš karto perduodamas kitos šalies nuosavybės, tuo tarpu vartojimo rangos atveju – daikto perdavimas kitos šalies nuosavybės niekada nesutampa su sutarties sudarymo momentu.

Kitas minėtų sutarčių skirtumas yra tai, jog šalys sudarydamos pirkimo – pardavimo sutartį žino koks konkretus daiktas perduodamas. Kai tuo tarpu užsakovas (vartotojas) sudaro vartojimo rangos sutartį dėl tam tikro materialaus rezultato pagaminimo, patobulinimo, pataisymo ar pan. Reiškia, jog šios sutarties sudarymo momentu materialaus rezultato nėra, t.y. jis dar nesukurtas, nepagamintas. Taigi pirkimo – pardavimo sutarties objektas – tik daikto perdavimas, o ne pagaminimas. Šiuo atveju neregamentuojamas daikto gamavimo procesas.

Akivaizdus šių sutarčių skirtumas yra jų dalykas. Pirkimo – pardavimo sutarties dalyku gali būti tiek individualūs, tiek rūšiniai daiktai, o vartojimo rangos sutartimi sukurtas rezultatas visuomet yra individualaus pobūdžio¹³¹.

„Jeigu rangovas pagamina daiktą iš savo medžiagų ir savo sąskaita pagal kontrahento užsakymą, tai daugelyje šalių tokie sutartiniai santykiai laikomi būsimo daikto pirkimu – pardavimu. Kadangi užsakymo vykdytojas užsakymą vykdo savo lėšomis, laikoma, kad jis iš pradžių tampa daikto savininku ir tik po to perduoda užsakytą daiktą užsakovui. Būtent tokia įvykių seka būdinga pirkimui – pardavimui. Šitaip tokį užsakymą traktuoja Prancūzijos teismų praktika, Anglijos, JAV ir Vokietijos teisė“¹³².

Lietuvoje CK 6.645 str. 4 d. numatyta, jog jei atliekamų darbų pobūdis ir vertė palyginti su pagaminto, perkamo ar perdirbto daikto verte yra nedideli, tai sutartis pripažįstama ne rangos, o pirkimo – pardavimo sutartimi. Be to, jeigu darbas buvo atliekamas iš rangovo medžiagos, už medžiagų kokybę rangovas atsako kaip pardavėjas pagal pirkimo – pardavimo sutartį (CK 6.665 str. 5 d.). Kadangi vartojimo rangai bendrosios rangą reglamentuojančios nuostatos taikomos *mutatis mutandis*, tai šios normos taikomos ir vartojimo rangos sutarčiai. Beje, aptariamų sutarčių panašumai buvo atskleisti aptariant užsakovo galimus reikalavimus rangovui kai darbų rezultatas yra netinkamos kokybės¹³³.

¹³¹ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. P. 423.

¹³² Stanislovaitis R. Komercinė teisė. Vilnius: Eugrimas, 2005. P. 212 – 213.

¹³³ Žr. skyrelyje „Vartojimo rangos sutarties šalių atsakomybė“, P. 40-41.

Pažymėtina, kad iš daugybės pirkimo – pardavimo sutarčių rūšių, daugiausia panašumų su vartojimo ranga turi vartojimo pirkimo – pardavimo sutartis. Pirma, kaip ir vartojimo rangos atveju, Civilinis kodeksas bei Vartotojų teisių apsaugos įstatymas ir kiti norminiai teisės aktai numato papildomas vartotojų (pirkėjų) teisių apsaugos garantijas. Antra, sutampa šių sutarčių subjektai. Tai – fiziniai asmenys, perkantys daiktą, darbo rezultatą asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija tenkinti. Kita šalis, pardavėjas ar rangovas, visuomet yra juridinis asmuo arba verslininkas. Trečia, nė vienoje iš aptariamų sutarčių, negali būti sąlygų, apsunkinančių vartotojo (pirkėjo ar užsakovo) padėtį. Ketvirta, įstatymų leidėjas įtvirtino pardavėjo pareigą suteikti teisingą, būtiną informaciją pirkėjui apie parduodamus daiktus, analogišką nustatytai rangovo pareigai informuoti užsakovą. Tačiau, be abejo, vartojimo pirkimo – pardavimo sutartis kaip ir komercinė pirkimo – pardavimo sutartis nuo vartojimo rangos sutarties skiriasi aukščiau aptartais požymiais.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, praktikoje neturėtų kilti didesnių problemų atibojant vartojimo rangos sutartį nuo pirkimo – pardavimo sutarčių.

IŠVADOS

1. Vartojimo rangos sutartis – tai viena rangos, vartojimo bei viešųjų sutarčių rūšis, kurioje nustatytas silpnesnės šalies – vartotojo gynimas. Galima teigti, jog tai konsensualinė, dvišalė, atlygintinė sutartis, pagal kurią rangovas, besiverčiantis tam tikru verslu, įsipareigoja fiziniam asmeniui (vartotojui) atlikti tam tikrus buitinius ar asmeninius užsakovo ar jo šeimos narių poreikius tenkinantį darbą, o pastarasis savo ruožtu įsipareigoja priimti darbo rezultatą ir už jį sumokėti.
2. Įstatymų nuostatos pateikia abstrakčiais, formaliais požymiais apibūdintą vartotojo sampratą, neretai nurodant, jog vartotoju gali būti laikomas ne tik fizinis, bet ir juridinis asmuo, tačiau šią problemą sprendžia LAT suformuodamas vartotojo (fizinio asmens) kaip galutinio prekės ar paslaugos vartotojo kriterijų bei formuodamas praktinę taisyklę atsižvelgti į konkrečias kiekvienos bylos aplinkybes ir teisingai kvalifikuoti teisinių santykių šalis, kad be pagrindo nebūtų taikomos privilegijuotą vartotojo padėtį nustatančios teisės normos.
3. Rangovu turėtų būti laikomas verslininkas (fizinis ar juridinis asmuo), vykdamas nuolatinę, savarankišką, pelną teikiančią veiklą, susijusią su materialių paslaugų atlikimu sukuriant tam tikrą naują daiktą, pakeičiant jau esamą, suteikiant jam kitą formą. Taigi vartojimo rangos teisinių santykių prasme rangovo samprata atitinka bendrosios rangos ir statybos rangos rangovo sampratą, su išlyga, jog rangovas santykiais susisieja su specifiniu „užsakovu – vartotoju“.
4. Esminės ir visais atvejais būtinos vartojimo rangos sutarties sudarymo sąlygos – tai sutarties dalykas, t.y. tam tikro darbo materialus rezultatas, ir terminai. Dėl visų kitų sąlygų, vartojimo rangos sutarties šalys gali susitarti savo nuožiūra, ir bet kurios jų nebuvimas įtakos sutarties galiojimui neturi.
5. Vartojimo rangos sutartyse, neretai aptinkamos individualiai šalių neaptartos, iš esmės pažeidžiančios vartotojo teises ir teisėtus interesus sąlygos, dar vadinamos nesąžiningomis (pvz., *jeigu užsakovas po baldų komplekto surinkimo nepriima baldų komplekto arba nepasirašo baldų komplekto perdavimo- priėmimo akte, netenka teisės remtis broko faktu, kurie galėjo būti nustatyti normaliai priimant baldų komplektą arba Užsakovo iniciatyva, ne dėl Užsakovo kaltės, nutraukus sutartį, pastarojo sumokėtas avansas lieka Rangovui, taip pat Užsakovas privalo sumokėti Rangovui už faktiškai atliktus baldų gamybos darbus, bet ne mažiau kaip 50 procentų visos užsakymo sumos. Rangovo iniciatyva, ne dėl Užsakovo kaltės, nutraukus sutartį, Užsakovo sumokėtas avansas grąžinamas Užsakovui be jokių atskaitymų*), tačiau kita vertus,

Lietuvos Respublikos teisės aktai vartojimo rangos sutarties šaliai, t.y. užsakovui, esant sutartyje nesažiningų sąlygų, suteikia nemažai galimybių apginti savo teises pasirenkant pačiam vartotojui priimtinausią pažeistų teisių gynimo būdą, t.y. kreiptis į teismą ar gintis neteisminiu būdu.

6. Dauguma vartojimo rangos sutarties rangovo bei užsakovo pareigų yra analogiškos bendrosios rangos šalių pareigoms, tačiau vartojimo rangos atveju, rangovo pagrindinės pareigos, t.y. pareigos atlikti tam tikrą darbą, specifika yra ta, jog atliekami darbai turi būti skirti tenkinti buitinius ar asmeninius užsakovo ar jo šeimos poreikius. Be to, rangovui nustatyti didesni reikalavimai vykdant užsakovo informavimo pareigą. Drąsiai galima teigti, jog iš užsakovo pareigos sumokėti už atliktus darbus, išplaukia dar vienas vartojimo rangos sutarties ypatumas – rangovas neturi teisės reikalauti, kad į vartojimo rangos sutartį būtų įtraukti papildomas darbas ar paslaugos.
7. LR Civiliniame kodekse tam tikrais atvejais imperatyviai nustatyta vartojimo rangos sutarties šalių atsakomybė, bet yra daugybė dispozityvių atsakomybę reglamentuojančių nuostatų, kurios šalių susitarimu gali būti pakeistos. Tačiau, nepaisant to, vartojimo rangos sutarties užsakovui, skirtingai nuo komercinės rangos sutarties, suteikta daugiau pažeistų teisių gynimo būdų, kaip vieną iš pavyzdžių būtų galima pateikti užsakovo teisę nutraukti sutartį ir reikalauti atlyginti nuostolius, net ir tuo atveju, kai netinkamos kokybės daikto pagaminimas nėra esminis sutarties pažeidimas.
8. Vartojimo rangos sutartis turi savų ypatumų, lemiančių jos atskirą reglamentavimą bei išskiriančią ją iš kitų rangos bei apskritai teisinių sutarčių. Kaip vieną iš esminių vartojimo rangos sutarties ypatumų, padedančių atriboti ją nuo kitų sutarčių, būtų galima išskirti jos dalyką, t.y. atlikto darbo materialų individualų rezultatą, kuris skiria šią sutartį nuo darbo, atlygintinų paslaugų, pirkimo – pardavimo sutarčių. Kitas bruožas – specifinis užsakovo statusas, nustatantis galimybę užsakovu būti tik fiziniam asmeniui ir tik tikslu tenkinti asmeninius, šeimos, buitines, su verslu nesusijusius poreikius. Prie esminių vartojimo rangos ypatumų derėtų priskirti ir darbų rezultato naudojimo paskirtį.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Teisės normų aktai:

1.1. Įstatymai:

- 1.1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
- 1.1.2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74 – 2262.
- 1.1.3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
- 1.1.4. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.
- 1.1.5. Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. VIII – 1741.
- 1.1.6. Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 56-2224.
- 1.1.7. Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2743.
- 1.1.8. Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatymas // Valstybės žinios. 2008, Nr. 6-212.
- 1.1.9. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 32-788.
- 1.1.10. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 12-488.

1.2. Europos Sąjungos teisės aktai:

- 1.2.1. Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts, O.J. L095, 21/04/1993.
- 1.2.2. 2005/05/11 Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2005/29EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004// OJ, 2005 Nr. 148-22.

2. Teismų ir Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos praktika:

2.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika:

- 2.1.1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 12 d. nutartis c.b. *257-oji daugiabučio namo savininkų bendrija v. UAB „Vilniaus vandenys“*, Nr. 3K-3-579/2003.

- 2.1.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio 29 d. nutartis c.b. *S.D v. UAB DK „PZU Lietuva“*, Nr. 3K-3-689/2006.
- 2.1.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 19 d. nutartis c.b. *UAB „Colibri“ v. UAB „Arvio sodas“*, Nr. 3K-3-63/2005.
- 2.1.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gegužės 29 d. nutartis c.b. *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. UAB „Irvaja“*, Nr. 3K-3-729/2002.
- 2.1.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. gegužės 24 d. nutartis c.b. *UAB „Skadas“ v. UAB „Lietmedis“*, Nr. 3K-3-325/2004.
- 2.1.6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. gegužės 28 d. nutartis c.b. *A.Raudeliūnas v. UDB „Preventa“*, Nr. 3K-3-638/2001.
- 2.1.7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. vasario 11 d. nutartis c.b. *UAB "Telšių keliai" v. Telšių savivaldybės butų ūkio remonto eksploatacijos įmonė*, Nr. 3K-3-281/2002.
- 2.1.8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gegužės 12 d. nutartis c.b. *D.Ž. v. UAB „Titlis“*, Nr. 3K-3-237/2008.
- 2.1.9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. spalio 30 d. nutartis c.b. *UAB „Estinos arka“ v. UAB „Lelija“*, Nr. 3K-3-543/2006.
- 2.1.10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. kovo 30 d. nutartis c.b. *Saulius Jonaitis v. Giedrius Alionis*, Nr. 3K-3-207/2005.
- 2.1.11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 26 d. nutartis c.b. *UAB „Gregaris“ v. UAB „Vilniaus ūkas“*, Nr. 3K-3-71/2007.
- 2.1.12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės 7 d. nutartis c.b. *UAB „Towage & Marine Assistance“ v. AB „Klaipėdos hidrotechnika“*, Nr. 3K-3-572/2003.
- 2.1.13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 8 d. nutartis c.b. *UAB „Stiebas“ v. AB firma „Viti“*, Nr. 3K-3-334/2005.
- 2.1.14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. spalio 19 d. nutartis c.b. *UAB „Meilina ir KO“ v. UAB „Naderna“*, Nr. 3K-3-494/2005.
- 2.1.15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. vasario 27 d. nutartis c.b. *UAB „Damava“ v. R.E.C.*, Nr. 3K-3-66/2007.
- 2.1.16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 17 d. nutartis c.b. *A. Škėrio TŪB „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“*, Nr. 3K-3-17/2007.

2.2. Europos Teisingumo Teismo praktika:

- 2.2.1. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. sausio 19 d. sprendimas byloje Nr. C-89/91 *Shearson Lehmann Hutton Inc. v. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH.* // European Court reports. 1993, P. I-00139.
- 2.2.2. Europos Teisingumo Teismo 1997 m. liepos 3 d. sprendimas byloje Nr. C-269/95 *Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl.* // European Court reports. 1997, P. I-03767.
- 2.2.3. Europos Teisingumo Teismo 2000 m. birželio 27 d. sprendimas byloje Nr. C-242/98 *Salvat Editore SA v. José Luis Copano Badillo* // European Court reports. 2000, P. I-0494.
- 2.2.4. Europos Teisingumo Teismo 2000 m. birželio 27 d. sprendimas byloje Nr. C-240/98 *Oceano Grupo Editorial SA v. Roció Myrciano Quintero* // European Court reports. 2000, P. I-04941.
- 2.2.5. Europos Teisingumo Teismo Case 2002 m. lapkričio 21 d. sprendimas byloje Nr. C-473/00 *Cofidis SA v. Jean – Louis Fredout* // European Court reports. 2002, P. I-10875.
- 2.2.6. Europos Teisingumo Teismo 2000 m. birželio 27 d. sprendimas byloje Nr. C-243/98 *Salvat Editore SA v. Mohammed Berroane* // European Court reports. 2000, P. I-0494.

2.3. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos praktika:

- 2.3.1. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2007 m. vasario 22 d. nutarimas Nr. 10-58 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-1855211307>.
- 2.3.2. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2007 m. liepos 16 d. nutarimas Nr. 10-163 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-1855211307>.
- 2.3.3. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2006 m. liepos 25 d. nutarimas Nr. 10-124 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-181907908>.
- 2.3.4. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2007 m. sausio 15 d. nutarimas Nr. 10-13 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-1855211307>.

- 2.3.5. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2007 m. sausio 30 d. nutarimas Nr. 10-34 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-1855211307>.
- 2.3.6. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2006 m. spalio 16 d. nutarimas Nr. 10-188 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-181907908>.
- 2.3.7. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos prie Teisingumo ministerijos 2006 m. liepos 25 d. nutarimas Nr. 10-124 // <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?-181907908>.

3. Specialioji literatūra:

- 3.1. Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kt. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004.
- 3.2. Bartulevičiūtė E. Statybos rangos sutarties šalių pareiga bendradarbiauti – įstatymų normos ir Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktika // Juristas. 2006, Nr. 6.
- 3.3. Bublienė D. Silpnesnės šalies apsaugos principo įgyvendinimas kontroliuojant nesažiningas vartojimo sutarčių sąlygas // Jurisprudencija. 2007, Nr. 9(99).
- 3.4. Bublienė D. Skaidrumo principas ir nesažiningų sąlygų direktyva // Teisė. 2006, Nr. 58.
- 3.5. Dambrauskienė G. Civilinių ir darbo sutarčių sąveika // Jurisprudencija. 2002, Nr. 28(20).
- 3.6. Kabišaitis A. Paslaugų sutartis – Lietuvos civilinės teisės naujovė // Justitia. 2003, Nr. 5(47).
- 3.7. Katuoka S., Kiškis M., Pranevičius G., ir kt. Vartotojų teisių apsauga Lietuvoje ir Europos Sąjungoje. Vilnius. 2006.
- 3.8. Kučinskas L., Pakalniškis V., Rasimavičius P. ir kt. Tarybinė civilinė teisė. II dalis. Vilnius: Mintis, 1988.
- 3.9. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001.
- 3.10. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Antroji knyga. Asmenys. Pirmasis leidimas. Vilnius: Justitia, 2002.
- 3.11. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). Vilnius: Justitia, 2003.
- 3.12. Mikelėnas V. Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia, 2002.
- 3.13. Mikelėnas V. Sutarčių teisė. Vilnius: Justitia, 1996.

- 3.14. Mitkus S. Rizikos dėl papildomų nenumatytų darbų atsiradimo paskirstymas statybos rangos sutartyse // Verslas, vadyba ir studijos' 2004. Vilnius, 2005.
- 3.15. Mitkus S. Statybos teisė. Vilnius: Technika, 2002.
- 3.16. Norkutė M. Statybos rangos sutartis: rangovo atsakomybė už subrangovų veiksmus // Juristas. 2007, Nr. 3.
- 3.17. Ravluševičius P. Vartotojų teisių apsaugos ypatumai Europos Sąjungoje ir Lietuvos teisėje // Jurisprudencija. 2007, Nr. 9 (99).
- 3.18. Stanislovaitis R. Komercinė teisė. Vilnius: Eugrimas, 2005.
- 3.19. Sūdžius V. Sutartys: principai ir praktika. Vilnius: UAB „Pačiolis“, 2001.
- 3.20. Tatol R. Atlygintinių paslaugų teikimo sutarčių ypatumai // Vadovas ir pasaulis. 2007.
- 3.21. Tiažkijus V. Darbo teisė: teorija ir praktika. I tomas. Vilnius: Justitia, 2005.
- 3.22. Vasarienė D. Civilinė teisė. Paskaitų ciklas. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002.
- 3.23. Vitkevičius P. ir kt. Civilinė teisė. Kaunas: Vjjusta, 1997.
- 3.24. Zaščurinskaitė R. Nesąžiningos sąlygos vartojimo sutartyse: teoriniai ir praktiniai aspektai // Justitia. 2004, Nr. 2 (50).
- 3.25. Барисов А.Б. Комментарий к гражданскому кодексу Российской Федерации. Москва: Книжный мир, 2003.
- 3.26. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга третья. Москва: Статут, 2002.
- 3.27. Гув А.Н. Гражданское право. Москва: Инфра-М, 2003. Т. 2.
- 3.28. Сергеева А.П., Толстой Ю.К. Гражданское право. Москва, 2002.
- 3.29. Суханов Е. А. и др. Гражданское право. Москва: Издательство ВЕК, 2003. Т.2.
- 3.30. Суханов Е.А. Гражданское право. Москва: Волтерс Клувер, 2007. Т. 3.
- 3.31. Baretini C. European models control on unfair terms in consumer contracts // Teisė. 1998, Nr. 32.
- 3.32. Commission of European Communities. Report from the Commission on the implementation of Council Directive 93-13-EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts. Brussels, 2000-04-27.
- 3.33. Cooke P.J., Oughton D.W. The Common Law of Obligations. Second ed. London: Butterworks, 1993.
- 3.34. Lando O. Beale H. Principles of European Contract Law. Parts I, II. Kluwer Law International, 2000.

4. Elektroniniai šaltiniai:

- 4.1. European database on case law about unfair contractual terms // <https://adns.cec.eu.int/CLAB/SilverStream/Pages/pgHomeCLAB.html>; prisijungimo laikas 2008-06-28.
- 4.2. German Civil Code or *Bürgerliches Gesetzbuch*, įsigaliojęs 1900 m. sausio 1 d. // <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/BGB.htm>; prisijungimo laikas: 2008-05-15.
- 4.3. <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=14988561>; prisijungimo laikas: 2008-09-10.
- 4.4. <http://www.vartotojoteises.lt/index.php?2136862012>; prisijungimo laikas: 2007-04-02.
- 4.5. http://www.statybos-teise.lt/pdf/Praktiniai_patarimai_Nr._1_2008.pdf; prisijungimo laikas: 2008-09-02.
- 4.6. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba // <http://www.vartotojoteises.lt>; prisijungimo laikas: 2008-09-03.

SANTRAUKA

Vartojimo rangos sutarties ypatumai

Pagrindinės sąvokos: vartojimo rangos sutartis, viešoji sutartis, užsakovas(vartotojas), rangovas, darbo rezultatas, nesąžiningos sąlygos, šalių pareigos, atsakomybė.

Šiame diplominiame darbe nagrinėjama vartojimo rangos sutartis, jos ypatumai. Visų pirma, pateikiama vartojimo rangos sutarties sąvoka, jos teisinis reglamentavimas, forma. Kadangi bet kurio visuomeninio santykio pagrindas yra jo subjektai, todėl aptariami vartojimo rangos santykių subjektų ypatumai – analizuojama kas gali būti šių santykių šalimis, kokie požymiai yra privalomi šiems subjektams. Analizuojant probleminius vartotojo sąvokos aspektus buvo pasiremta Lietuvos bei Europos Sąjungos teismų praktika.

Antrame darbo skyriuje autorė siekia atskleisti vartojimo rangos sutarties turinį, akcentuoti šios sutarties esmines, standartines ir nesąžiningas sąlygas, kurios dažnai pasitaiko vartojimo sutartyse.

Toliau darbe analizuojamos vartojimo rangos sutarties šalių pareigos, atsakomybės ypatumai už pareigų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinėmis nutartimis. Aptariamos vartojimo rangos ir kitų teisinių sutarčių atribojimo prielaidos kartu atskleidžiant ir šių sutarčių panašumus.

Autorė, analizuodama teisės doktriną, teismų praktiką, Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą bei kitus teisės aktus, atskleidžia vartojimo rangos sutarties ypatumus, padedančius išskirti vartojimo rangą iš kitų rangos rūšių ir teisinių sutarčių.

SUMMARY

Peculiarities of Consumer Contract of Work

Keywords: consumer contract of work, public contracts, the client (consumer), a contractor, working results, unfair terms, parties' obligations, responsibility.

In this work consumer contract of work and its peculiarities are analyzed. At first the consumer contract of work conception, its legal regulation and form is layed. Then, since any social relations are based on its subjects, a consumer work relation of the subjects are considered – possible parties of these relations and any obligatory subject features. While analyzing the consumer's problematic aspects of the concept it was founded on Lithuanian and The European Union case law.

In the second part of the work the writer aims at disclosing the content of consumer contract of work, emphasizing the main, standart and unfair terms, that are very common in consumer contracts.

In this work the author also analyses the consumer contract of work parties' obligations, responsibility for the peculiarities of the failure or improper performance on the ground of Lithuanian Supreme Court cassacion orders. Beside that, the writer defines assumptions of consumer contract of work and other legal contracts demarcation and at the same time reveals similarities of these contracts.

The author reveals the peculiarities of consumer contract of work by analyzing legal doctrine, case law, The Republic of Lithuania Civil Code and other legislation, and those peculiarities help to distinguish the consumer contract of work from other contracts of work types and legal contracts.